

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

קרח

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת קרח

- א מאתך היא מנוחתם - ע"י האמונה חוסך מעליו כל מיני מחלוקת.....
- ה ולא יהיה כקרח וכעדתו - לברוח מן המחלוקת.....
- י שכרו על פי פעלו - עונש ושכר התלויים בענין המחלוקת.....
- יא כלי מחזיק ברכה - הברכה והפרנסה תלויים במידת ה'שלוש'.....
- יב אל תחד כבודי - בגנות המחלוקת אפילו כשהיא לשם שמים.....
- טו מקום נתבצר - לעולם לא אבדה תקוות בר ישראל מלשוב בתשובה.....
- טז ונחשב לכם - האיש הפשוט ייחשב ב'עבודתו' כעבודת כה"ג לפני ולפנים.....

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד

טל: 052-7627127

פרשת קרח

בחוסר אמונה ובטחון. ואפרש שיחתי, כי הנה כל אדם הוא לעצמו ולפרנסתו, ומשמר על כבודו הרם והנישא בשומר על כתר המלך בכבודו ובעצמו... עתה, אם יבוא מאן דהו ויפגע בכבודו או יגע בפרנסתו, ואף אם רק 'נדמה' לו שכן היה הרי עליו לקנא קנאת ה' צבקות.... ומשם הדרך קרובה להדליק את האש הגדולה ולהבעירה בתבערת המחלוקת. ואילו היה מאמין באמונה שלימה שהכל משמים, היה מכיר שהוא וכל גורלו נתונים בידי הבורא יתב"ש, וכל מה שהצליח עד היום בפרנסה ושאר עניינים 'מחוש ועד שרוך נעל' אינו אלא כי הצליח ה' דרכו, ממילא לא היה מתפעל ב"ב בשאחרים מעוללים לו נזק צער וכו', שהרי אין דבר

מאתך היא מנוחתם - ע"י האמונה חוסך מעליו כל מיני מחלוקת

פרשה זו יפה נדרשת* (במדרש תנחומא, רש"י) - להרחיק אותנו ממחלוקת עד קצה האחרון, ובפירוש הזהירה תורה (יו"ה) 'ולא יהיה בקרח ובעדתו, האף אומנם שאין לנו כל שמיץ השנה במחלוקת זו של קרח ועדתו, אך התורה כתבה כל דבר המעשה ללמדנו בינה במה שנוגע לנו, לדעת את הדרך נלך בה בכל עניני קנאה ומחלוקת.

תחילה וראש עלינו להודיש לתורת האמונה, כי כל ה'מחלוקות' והסכסוכים שיש בין הבריות שורשם

א. כה כתב ה'פרי מגדים' (בספרו תיבת גומא עה"ת ד"ה קהלת) 'אומרים הלצה, פרשה זו יפה נדרשת, (כי) דבר בעתו מה טוב, ושלא בעונתו לא נאה לדרוש (כגון) בפסח דיני סוכות או יום הכיפורים וכדומה, ופרשה זו - מחלוקת יפה נדרשת תמיד, כי אין שעה שאין מחלוקת והכל בזמנו, עכ"ל.

ב. ראשית דבר עלינו להקדים, פשיטא שאין לנו שום השגה והבנה בכל עניינו של קרח, שקדושתו שגבה למעלה למעלה, והיה מ'טועני הארון'. וכך איתא מהאריז"ל (ספר הליקוטין תהילים צב) שלעתיד לבוא יעלה ויפרח בתיקון גמור, וכנרמז בפסוק (תהילים צב יג) 'צדיק כתמו יפרח' סופי תיבות 'קרח'. מכל מקום התורה כתבה פרשה זו, כדי ללמדנו בינה והשכל את הדרך נלך בה בהתקרב אלינו ואפילו רק לתוך ד' אמותינו איזה ענין העומד בגבולה של מחלוקת, שנזהר לברוח ממנה ולהתחזק באהבת רעים.

ג. וזוהי הנהגה הנדרשת מכל איש אשר הוא בכל עת וזמן, ובפרט בעת קושי והסתר, לזכור כי הקב"ה מלך העולם הטוב והמיטיב, הוא העמידו בנסיון זה ולטובתו הגמורה, ועומד ומשקיף עליו לראות כיצד יקבל באהבה את הקורות עמו, וכמו ששמעתי על איש צדיק ונכבד הרה"ח רבי לייבל גלויברמן שליט"א ששיכל את בנו הבחור הצעיר מאיר ז"ל (באסון הנורא שהתרחש בחצה"ק קארלין סטאלין בגבעת זאב) לקראת התקדש חג השבועות שנה זו, בעת שניגש לזהות את בנו יקירו המוטל ללא רוח חיים ל"ע הכריז ואמר, הנני הולך עתה להמליך את הקב"ה... ולעומתו אמרה ה'עזר כנגדו' הצדקנית תליט"א כאשר ניגשה להדליק את הנרות לכבוד יו"ט (סמוך לסעודת החג, וכמנהג קהילות רבות) הריני מכוונת בברכת 'שהחיינו' גם על הזכות שנפלה בחלקנו, להעלות את בנו קרבן לה'...

ובוודאי, נעטיר תחינה לפני אב הרחמים שיחוס וירחם עלינו שלא נדע מנסיונות קשים ומרים כאלו, לא מיניח ולא מקצתיה, ולא ישמע עוד שוד ושבר בגבולות בית ישראל מעתה ועד עולם, אבל אליכם אישים אקרא, כל חד וחד בדיליה, ילמד לנסיונות שלו, להתחזק באמונה טהורה שהכל הוא מאבינו אב הרחמן, ולהמליך את הקב"ה בכל מצב שהוא, מתוך התחזקות ושמחה 'בברכת שהחיינו' שזוכה לעמוד בנסיון... ולא בפנים נפולות...

ד. שמענו מבעל המעשה ושמו הרה"ח רבי שלמה ש. שליט"א, אשר הינו מנהל 'ארגון חסד' המחלק מזון 'שלוש סעודות' בכל ערב שב"ק לכאלפיים משפחות. ומכיוון שפעמים רבות קופת הארגון מתרוקנת ממזומנים ושאר אופני תשלומים... על כן הוא נוהג לנדוד מפעם לפעם לאחינו שבגולה, ומזכה אותם לקחת חבל ונחלה בפעולות הכבירות. באחת מנסיעותיו לאחרונה, קבע מקומו בבארא פארק ומשם פרס 'מצודתו', והנה הגיע אחד מידידיו ודיבר על לבו, כי 'כדאי' לו ליסע לעיר פלונית - הנמצאת במרחק 6 שעות נסיעה מבארא פארק, שם יושב יהודי גביר אדיר, אשר לבו פתוח לצרכי צדקה כגון דא - חלוקת מזון ומחיה למשפחות נזקקות, וידוע כי רבים היוצאים ממנו עם טשעק (צ"ק) נכבד עד מאד... ר' שלמה סבר שלא כידידו, מתוך הבנה שלא שווה מאמץ כה גדול בעד

באר הפרשה - פרשת קרח

הנעשה מעצמו או ע"י איזה בריה שבעולם^ה אלא 'כי' וכך כתב בספר 'בית יעקב' משמו של הרה"ק ר' הוא אמר ויהי, הוא ציוה ויעמוד¹.
בונם מפרשיסחא זי"ע 'לזה שורש עבודת השם

נתינה זו, על כן לא אבה ליסע שמה, אך חברו הטוב הפציר בו, עד שהבטיחו, הנה אני אקח אותך ברכבו הלך ושוב, והסכים ר' שלמה.

בהגיעם שמה מצאו שולחנות ערוכים לכל ה'אורחים', אחרי שבעל הבית ידע כי המה באים אליו ממרחקים (והנה, בעת שהיטיב לבו באכילה פנה אליו ה'גבאי' של בעה"ב, וכה אמר לו, שתי 'הקדמות' אקדים לך, א. זה הכלל, בבואך אל הבית פנימה, בחדרו של הגביר אין להתחיל לדבר לפניו, ורק כשהוא יתחיל לדבר מותר לך להשיב על שאלותיו, ב. הגביר מקפיד שלא יגלו כמה נתינתו). בהגיע זמנו, נקרא להכנס אל ה... פנימה, סוף דבר יצא משם עם טשעק שנכתב עליו סכום שלא כיסה אפילו את הדלק (געז) שהוציא על דרכו הארוכה בהלך ושוב (והרי הבטיח לא לספר כמה קיבל)... ידידו של ר' שלמה יצא משם בפחי נפש ובלב שבור ורצוף, על שכה הטריח את רעהו שלא ברצונו ולא די שלא 'הרוויח' אלא גם הפסיד את הוצאות הדרך עם טרחה ויגיעה, ויצא ב'שן ועין'... אך ר' שלמה עצמו יצא בריקוד ובשירי שמחה, בשבח והודאה לבורא כל עולמים שהראהו בחוש כי ה'השתדלות' אינה מביאה תוצאות, והתוצאות אינם קשורים להשתדלות כלל וכלל.

משם יצאו לדרכם לעבר בארא פארק, והגיעו העירה בשעה שתיים אחר חצות ליל, מיהר ר' שלמה להתפלל מעריב בביהמ"ד 'שומרי שבת' - הגם שבטבעו הוא דייקן גדול, ובכל לילה הוא מתפלל מעריב עם המנין הראשון, באמצע התפילה היכהו מאן דהו מכת ידידות בגבו, פנה ר' שלמה לראות מי המכה, ומצא שזה איש נכבד בעל יכולת אשר הוא 'רודף' אחריו זה כשש שנים רצופות, ועד היום לא זכה להקביל פניו, משגמרו להתפלל נפנו השניים לדבר יחדיו, ואותו בעל יכולת גילה את אזניו כי אף אצלו ה'שעות' הללו הם לא שעותיו, אלא שהוא בא כעת מחתונה קרובה באולם 'עטרת חיה', אחר כשעתיים של דיבורים קיבל ר' שלמה ממנו טשעק של \$18,000, אז ראה כי באמת אין כל קשר בין השתדלות לתוצאות, ואדרבה, הקב"ה גלגלו עד העיר הרחוקה כדי שיששה 2 בלילה בשומרי שבת ויפגוש את האיש אשר ממנו תבוא ישועתו.

ה. כך מבאר הרה"ק ה'דברי ישראל' ממאדז"ץ זי"ע (ליקוטי דברי"ד"ה ויקח קרח) את הנאמר בפרשתן (טז א) 'ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי, כי זו הייתה טעותו של קרח שדימה בנפשו אז מ'נעמט זיך אליין' - שאפשר לו לאדם לקחת שררה ומנהיגות לעצמו, ולא הבין ש'לך ה' הגדולה', ורק בידו לגדל ולחזק לכל, על כן הגיע עד היכן שהגיע וירד חיים שאולה.

ובזה מבאר את מאמר חז"ל (תענית כה). 'משמיא מיהב יהבי, משקל לא שקלי, שמשמים נותנים לו לאדם את הראוי והנקצב לו, אך 'מלמטה' - משקל לא שקלי, אי אפשר לאדם לקחת מאומה אם לא נתנו לו משמיא. ואי אפשר לו לקחת 'מקח לעצמו', בקנייני ממון, רכוש, שררה וכל דבר אחר. אלא הכל יבוא לידו כפי הקצוב לו בחשבון ממעל, ואף יעמיד זאת לנגד עיניו כי אי אפשר לבריה שבעולם לקחת מעמו את המגיעו, והקב"ה ישלים לו בהרחבה גדולה.

סיפר לי אחד מבני החבורה בעי"ת 'בית שמש' יצ"ו, הלה עמד להשיא את בתו בשעטומ"צ ומכיוון שזכה לתואר 'ביתו ריקם' בהידור רב, נדד לאחינו שבגולה לזכות אותם ליטול חלק ונחלה במצוות 'הכנסת כלה', אף לא פסח מיודעינו על המנהג לקחת את עזרתו של ה'דריווער' (נהג) המוליך ומביא את המשולחים מהכא להתם ומהתם להכא, והנה אליהם הצטרף 'גבר אלים' מאותם המצפצפים ואומרים בכל עת ועונה 'כולה שלי' באופן של 'כל דאליים'... הלה פקד על מיודענו כי הוא נכנס ראשונה לכל ביהמ"ד וביהכנ"ס שיגיעו אליו ורק לאחר שיעשה 'סיום'... מתיר לו לערוך ג"כ 'סיבוב' באותו ביהכנ"ס - אף שלא היו בדבריו אלו אלא 'חוצפה ועזות פנים' קיבל מיודענו את הדין באהבה ולא השיב כסיל כאיוולתו. ויהי ממחרת בעודם מהלכים ועוסקים בעבודתם וכבר יצא ה'אלים' מביהכנ"ס נכנס מיודענו ויצא משם כשהוא שמח וטוב לב ו'סודו' בידו, בבואם לביהכנ"ס הבא וכבר נכנס ה'אלים' אליו הראה מיודענו ל'דריווער' שבידו טשעק (צ"ק) על סך אלף ושמונה מאות \$, ה'דריווער' שהכיר את בעל ה'צ"ק תמה על סכום נכבד כזה כי לא הכירו כאחד מעשירי העיר, בירר אצלו והעלה בידו כי הלה 'סגר' עסק נכבד וקיבל על עצמו לתת את 'מעשרותיו' לנצרך הראשון שייקלע לידיו וזה האיש פגע בו ראשונה, שאלו ה'דריווער' והרי היה לפניו עוד 'גברא' ולא ידע בן שיחו מה הוא שח, עד שנתברר שבאותה שעה שעבר הראשון היה זה האיש בבית הכסא ולא ראהו... נמצא זה האיש האלים חשב שבידו לסדר לעצמו - אני ראשון ואיש לא יקח מאומה ממני,

באר הפרשה - פרשת קרח

ג

ולא הבין שהכל מן השמים, לכל אחד יגיע את שלו ברגע הנכון, מבלי יכולת לבריה בעולם לקחת ממנו, כי 'זריזותו' של הראשון סייעה לידי כך שהסכום הנכבד יגיע לידי השני בעתו ובזמנו.

1. מספרים על אחד מתלמידי נובהרדוק שהיה עני ואביון השמח בחלקו ומסתפק במועט, מדי יום ביומו היה הוא וב"ב אוכלים לחם עם מעט חמאה כדי להחיות את נפשם, פעם אחת נכנס חתול לתוך ביתם ואכל את חתיכת החמאה שהיתה מיועדת לסעודתו, ויהי כאשר חזר בערב לביתו, סיפרו לו בני הבית בצער, על החתול שאכל את מנת החמאה שלו, אך הוא לא התפעל כלל מדבריהם, ונענה בבטחה 'החתול לא אכל את המנה שלי' ויתמהו בני הבית בחשבם שכוונתו לומר ששלו לא אכל החתול כי אם את שלהם, לפיכך העמידוהו על טעותו, והוכיחו לו כן, כי החלק שלהם היה מונח במקום אחר, וא"כ ברור שהחתול אכל את שלו, נענה האיש והשיב בניחותא 'אם החתול אכל את החמאה, אתגליא מילתא למפרע שלא היתה החמאה שלי, אלא של החתול, כי אם היתה שלי לא היה החתול אוכלה'...

ואין הדברים אמורים דווקא בחתול המהלך על ארבע, אלא גם ב'חתול' המהלך על שניים... שאם הוא 'אוכל' ומרוויח שמע מינה שלא היה זה שלך מלכתחילה, כי אם מן השמים היו מייעדים את ה'רווח' עבורך לא היתה ביד בריה אחת בעולם לקחתו ממנו.

2. מספר הגאון רבי רפאל רובין שליט"א רב קהילה חשובה בעי"ת נתניה יצ"ו, מעשה שהיה באחד מתלמידיו לפני כשנתיים, והוא איש צדיק שאחד מבני הבית נטפל אליו, עד כדי 'מסירה' לשלטונות ה"י, ב'עלילה' שהוא 'מטיל חיתנו' (בהרמת ידים על בניו ובנותיו וכו'), הדברים נתגלגלו עד שנגזר עליו לשבת כשנה ומחצה בבית האסורים. בהגיעו לרצות את עונשו שאלוהו כל האסירים 'יושבים' שם על מה באת הנה לשבת, אמר להם האיש 'לא עשיתי מאומה כי שמו אותי בבור', רק עלילות דברים לשפוך את דמי, שחקו עליו באומרם, 'כולם' כאן (אומרים) לא עשו מאומה, אבל הם 'יושבים', גורלך כגורלנו... והנה איש זה גמר בליבו לנצל את הזמן שהוא כלוא בעל כרחו להרבות פעלים לתורה ולעשיית רצונו ית', וקבע מקומו בבית המדרש דשם והחל למסור שיחות חיזוק ו'שיעורי תורה' לקרב לב האסירים לאביהם שבשמים, וראה ברכה בעמלו.

לקראת חג השבועות הודיעו לו, שהיות שכבר שהה מחצית השנה בין כתלי בית האסורים על כן הוא 'זכאי' לצאת 'לחפשי' ליום אחד, לחג השבועות, כמוכן שמיד בצאת החג עליו לחזור לכלאו, הלה שמח על הבשורה הטובה שכן נכספה וגם כלתה נפשו לראות את ילדיו ולשהות במחיצתם במהלך החג, והודיע ל'ידידיו' שהוא עומד לצאת ליום אחד. אך המה טענו כנגדו 'על מי נטשת את הצאן'... היאך תשאיר אותנו לבד בחג השבועות, הרי אתה הוא ה'מלמד תורה' כאן, וכי דייקא ביום 'קבלת התורה' תעזבנו לאנחות, אך הוא בשלו, והסביר להם כי זה מחצית השנה שלא ראה את צאצאיו, וגם אבי ואמו מייחלים לראות את זיו פניו... לאידך גיסא, הללו הפצירו בו הלוך ושוב שיחוס וירחם וישאר עמהם בחג.

בערב חג השבועות בהיות הבוקר החליט לוותר משלו לצורך הרבים והודיע לאנשי השלטון שם 'לא אצא לחפשי', אלא שבאותה שעה כבר הייתה אמו על 'אם הדרך' לבוא לקחתו משערי בית הסוהר לביתו, ולא היה בידי הבן להודיע לה על החלטתו הנ"ל, אך לדאבון ליבה אמר לה השומר ששם בנה אינו מופיע ברשימות...

מיד למחרת החג הגיע שוטר מלא רוגז לבית הסוהר ונכנס אל החדר בו שוהה האברך, והחל גוער בו קשות, וכי אינך מתבייש... אך יום אחד יצאת לחפשי מבלי שישמרו מעליך 'שמירה מעולה' - וכבר הינך עושה ככל העולה על רוחך ושוב מכה ללא רחם את צאצאיו... לא ידע הלה 'מאי קאמר', ואמר לשוטר איני יודע מה אתה סח, הרי הייתי כאן בחג השבועות ולא יצאתי אפילו לרגע אחד, והרי 'מאה עדים' לפניך... עד שנתברר, כי אותו 'מלשין' מבני ביתו ששמע שהוא עתיד להשתחרר לכבוד החג, חָבַל בבניו ובנותיו ומיהר בצאת החג ל'תחנת משטרה' כשחבורה ומכה טריה על פניהם, והעליל עליו שזה עתה הזיק אותם... ונוכחו כולם לראות כי כל דבריו בשקר יסודם, משם היתה הדרך קצרה להוכח שהכל מעיקרא עלילה שפילה, ונתבטל גזר דינו למפרע, 'סגרו את התיק' ומיד שחררו אותו לחיים ולשלום...

ללמדנו כיצד הקב"ה מנהיג עולמו, כי אותו מלשין היה בטוח שהנה עומד הוא להרע לו יותר, להוסיף חטא על פשעיו (שלא היו) ו'להוסיף' לו שם עוד 'שנות חיים'... והאמת היא כי דווקא על ידו נצמחה הישועה להוציא את הצדק לאור יום... ועל כולנה למדנו מכאן, שלעולם אין אדם מפסיד מעשיית טובה לאחרים, שאם היה נדמה לו בתחילה שהוא 'וויתר' והפסיד את הזכות להיות בחג השבועות מחוץ לכתלי הכלא, הרי למעשה נתברר לבסוף, שדווקא עי"ז זכה שישתחרר שנה תמימה מקודם הזמן שנקצב לו.

באר הפרשה - פרשת קרח

להרחיק עצמו מאוד מאוד מקנאה, כי על ידי קנאה נצמח תאוה וכבוד, ושורש אמונת השם הוא שהבורא יתברך הוא בעל היכולת ומשגיח בהשגחה פרטיות על כל הברואים, זון ומפרנס מקרני ראם עד ביצי בנים, ונותן לכל אחד צרכו, וכל אדם מה שיש לו הוא מה שראוי לו, ואם היה ראוי לו יותר ודאי היה נותן לו הש"י יותר, ואין אדם נוגע במוכן לחבירו אפילו כמלא נימא (יומא לה:), ואין מקום לקנאה כלל, ולכן אם האדם בא לאיזה קנאה על חבירו חלילה, יראה להתאמץ בכל כחו להסיר הקנאה מלבו, וידבק עצמו

ח. הגה"ק ה'בן איש חי' (בן יהודע שם) עמד על הטעם שנקט לשון 'נוגע', שלכאורה היה לו לומר אין אדם לוקח או נוטל וכדו', ומבאר שבא לומר שלא די שלא יקח ממנו את המוכן לו, אלא אף גם זאת שמן השמים ירחיקו כל איש שלא יבוא במגע עם דברים הנוגעים ושייכים בזה. וזהו 'אין אדם נוגע' - אפילו ב'נגיעה' בעלמא במה שמוכן לחברו.

ומבאר על פי מעשה שהיה, שבימות הקיץ נהגו אדונים ומכובדים להעתיק מושבם למקום אויר צח בשדה, והיו תוקעים אהלם ביתדות המוכנסים עמוק בקרקע, ובאותו המקום הייתה טמונה בקרקע צלוחית מלאה זהב ואבנים טובות, ובמשך שנים רבות לא אירע שיחפור איש באותו המקום כדי לתקוע אהלו, עד... שבא האיש שעבורו יועדו המעות והעשירות ובפעם הראשונה שחפר הזמין לו הקב"ה שיחפור במקום הנכון ומצא את האוצר הגדול, וזהו אין אדם נוגע, שכל קודמיו לא נגעו ולא חפרו כלל סביב האוצר שהיה מוכן לזה האחרון.

ט. שמעתי מאחד מחשובי הרבנים מגדולי מרביצי התורה בעיה"ק ירושלים לבאר את הנוסח שאנו אומרים בזמירות למוצש"ק 'זרענו וכספנו ירבה כחול', מה ענין זה לזה. וביאר בדרך משל לשני ידידים מנוער שלמדו יחדיו ב'תלמוד תורה' ומשם בישיבה וכו'. לאחד מהם נולדו ח"י (18) צאצאים בליעה"ר, שכל אחד מהם בנה בית בשעטומ"צ והוליד לא פחות מט"ו (15) עד י"ז (17) צאצאים, ואף 'תולדותיהם כיוצא בהם'. לעומתו עמד רעהו בקושי עם בן יחיד ובת יחידה שנולדו לו בהפרש שנים רבות בין זה לזו, ואף בניו הלכו בדרכיו וכיו"ב לגבי דור השלישי. נמצאו השניים עומדים כשהם מתקרבים לשנת התשעים - לזה כשלושת אלפי צאצאים, ולרעהו כשני מניינים צאצאים ותו לא מידי... וכי יעלה על הדעת לומר שזה נטל מזה... והרי אפילו השוטה לא יאמר שבא זה ולקח צאצאיו הרבים ממכסתו של ידידו מנוער...

ובזה יתבאר ה'סמוכים' שבין 'זרענו לכספנו' - כי כמו שבזה לא תאמר שאחד נטל וחטף משל רעהו, ובוודאי שאין ריבוי בניו של פלוני באים לו 'על חשבון רעהו'. כיו"ב ממש לענין 'כספנו' אין מקום לחשוב ולומר כי ריבוי של האחד בא לו על חשבונו של השני.

י. סיפר הגאון המגיד מישרים רבי שלום שבדרון זצ"ל על עצמו (ברוב ענותנותו תלה 'משל' זה בעצמו) שפעם נתארך בשבת קודש בעיר פלונית, והייתה השבת 'שבת ראש חודש' - ר"ש שהיה ידוע כ'בעל תפילה' היה בטוח בעצמו כי לרגל בואו העירה לשאת דרשות חיזוק במשך כל השבת יכבדוהו לגשת אל ה'ברעטל' (התפילה לפני העמוד) לאמירת ה'הלל', משום מה שלח הגבאי יהודי אחר, ושתק לו ר"ש, אחר ההלל משבאו לקריאת התורה היה בטוח בעצמו כי יכבדוהו בעליה ראשונה ששייכת לו כאחד מבני אהרן הכהנים, וכבר סידר את ה'טלית' למען יוכל לגשת מיד אל בימת הקריאה - אבל... כהן אחר נקרא במקומו לעלות ראשונה, חשב ר"ש וודאי רצונם לכבדני בעליית ה'מפטיר' שגם היא מותרת לכהנים, וכמעשהו בראשונה כן מעשהו במפטיר שנקרא אל הבימה איש אחר (אף שהוא כבר הכין עצמו וכחכח בגרונו לברך ברכות התורה וההפטרה בקול צלול)... ועדיין היה ר"ש בטוח כי ה'מוסף' בו אומרים אתה יצרת לכבוד השבת ולכבוד ראש החודש 'יפול' לידו האמונות בתפילה לפני העמוד, והנה הוא שומע את קולו של ה'גבאי' בכבודו ובעצמו מסלסל בקול כ'הקדמה' לתפילת המוסף 'וכל מי שעוסקים בצרכי ציבור באמונה... הקב"ה ישלם...' וחשב ר"ש לעצמו, זה הגבאי מתברך בלבבו לאמר כי הוא 'עוסק בצרכי ציבור באמונה', וכי זוהי נאמנותו שאינו מבין להעריך ולכבד אורחים רמי מעלה הדורכים על מפתן בית מדרשו... מה אומר ומה אדבר, בחזרת הש"ץ טעה זה הגבאי - שכח שהיום ראש חודש והחל 'תכנת' (תקנת) שבת' במקום 'אתה יצרת' הנאמרת בשבת ראש חודש, ומשום מה (לגודל תבערת לבי בתלונותי עליו) אנכי שמעתי זאת ראשון לפני כל הקהל, מיד דפקתי והכיתי בחוזקה על השולחן ב'קנאות קודש' נו... אתה יצרת... אתה יצרת... אתה יצרת... ג' פעמים - וכמעט שלא נשבר השולחן מחוזק ההכאה, ולנראה מן הצד נראה היה כי בערה בי אש קודש להעמיד הגבאי על טעותו, אבל האמת אגיד, שאנכי הרגתי את עצמי מכל התרעומת שנתמלא לבי, כי באתה יצרת... הראשון נרגעתי ממה שלא נתכבדתי ב'הלל',

דתן ואבירם, אמר ריש לקיש מכאן שאין מחזיקין במחלוקת^י, דאמר רב כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמר 'ולא יהיה כקרח וכעדתו'. ופירש"י אין מחזיקין - אף שכבר החלה המחלוקת - אסור להם להחזיק ולהמשיך במחלוקת אלא ילמדו ממשה רבינו שמחל על כבודו ובעצמו הלך אליהם כדי לבטל מחלוקת.

וזכר כתב השל"ה הקדוש זי"ע בשער האותיות (אות ב' בריות, יד) ומה לי להאריך בגנות המחלוקת, כי כל הספרים מלאים מזה. נקוט האי כללא בידך, כי עונן המחלוקת יותר קשה מעונן עבודת בוכבים^י כמו שמצינו באהאב ושאל. ומוסיף שם (באות מז) ובודאי הגרוע שבישראל היה מוסר נפשו למיתה בכדי שלא לעבוד עבודת בוכבים, ואיך לא ימסור נפשו לעצור

באמונת הש"י והשגחתו. ועפי"ז מבאר בלשון התפילה (ברכת זכרונות במוסף דר"ה) 'אשרי איש שלא ישכתך ובן אדם יתאמץ בך', כי זה שאינו שוכח את השי"ת ותמיד מאמין בו הרי הוא מרוחק מן הקנאה, ובמדרגת משה רבינו הנקרא 'איש' (והאיש משה, יב ג) שלא היה לו קנאה, וכמו שאמר 'המקנא אתה לי' (יא כט), אמנם גם מי שלא הניע למדרגה כזו אלא הוא רק בחי' 'בן אדם' עדיין יתאמץ להידבק בך, ועל ידי זה תסור הקנאה מלבו.

ולא יהיה כקרח וכעדתו - לברוח מן המחלוקת מפורש אמרה תורה (יז ה) 'ולא יהיה כקרח וכעדתו'^א, ואיתא בגמרא (סנהדרין קי.) 'ויקם משה וילך אל

ובאתה יצרת... השני נרגעתי ממה שלא נקראתי לכהן או מפטיר, ובשלישית נרגע לבי ממה שלא שלחוני לעמוד לכבוד היום בתפילת המוסף...

וכל אחד ילמד מוסר לנפשו איש איש בעניינו, כי הדבר מצוי ביותר בחיי היום-יום, כגון 'ראובן' שרצה להתמנות לתפקיד פלוני ולא עלתה בידו, וכשתחקור אחרי מעשי ראובן תמצא, שדייקא הוא ימצא 'חסרונות' במי שקיבל אותו תפקיד, ואינו משים אל ליבו ש'הביקורת' שיש לו נובעת מקנאה וצרות העין, יכלה הדף ולא יכלו הדוגמאות... יא. אומרים בשם הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע, שזה ברור שהפסוק 'ולא יהיה כקרח וכעדתו' לא בא לומר למי שאינו צודק בטענתו שאסור לו לחרחר ריב (דזה פשיטא), אלא אדרבה, אף כשהינך צודק הרחק מן המחלוקת...

הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע ביאר מנהג ישראל תורה שהיה החתן דורש בשמחת הנישואין ומפסיקים אותו באמצע בשירה ובזמרה ואין מניחים לו לסיים דבריו, כי רצו ללמד את החתן העומד בתחילת דרכו בבניין ביתו בטרם צאתו 'לעולם המעשה' כי 'א איד מעג נישט אויספירן' (אסור ליהודי שתהא מילתו האחרונה והקובעת...), ולא יעמוד על שלו מתוך עקשנות, להתנצח להוכיח צדקתו בפלפולים וקושיות ותירוצים, אלא יחדל מדבריו ודיו בכך.

יב. הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (בפרשתן ד"ה ושלח משה) מבאר שהכתוב בא להזהיר אותנו, שלא נאמר פלוני 'מוחזק' כבעל מחלוקת, גם מתמול גם משלשום מורגל הוא לעורר מדנים... אין כל טעם לקרוא לו ולפשר בין הניצים... לא כן, אלא תמיד צריך לפנות לשני הצדדים לקראת שלום, וכמשה רבינו שקרא לדתן ולאבירם לשלום אף שכבר הוחזקו במריבה, שכבר במצרים היו השנים 'נצים' והכה הרשע את חברו, אף על משה ועל אהרן עוררו מדנים, כמו"ש (שמות ה כ) 'ויפגעו את משה ואת אהרן נצים לקראתם בצאתם מאת פרעה', וברש"י כל 'נצים' הם דתן ואבירם, וז"ל החת"ס 'אין מחזיקין במחלוקת' ר"ל דאין הולכין בתר חזקה במחלוקת, אעפ"י שכבר ניסה לעשות שלום זה ג' פעמים ולא עלתה בידו, עכ"ז בל יעשה עצמו כמתייאש, וינסה כוחו עוד הפעם וה' יברך את עמו בשלום, עכ"ל.

יג. כעין זה מצינו ב'שבט מוסר' (פרק לז אות כב) שלמחרת יום המחלוקת של קרח עם משה לא ירד המן, אף שביום שחטאו בעגל איתא במדרש (שמו"ר מא א) שירד המן, והיינו שמחלוקת גרע מעבודה זרה.

מעשה נורא הובא בפתיחה לספר 'עין הבדולח' (מהגאון רבי ישראל יונה לנדוי אבד"ק קעמפון), אשר 'בא לעירו איש אחד ושמעון שמו והיה מנגן נפלא ושר בשירים והמשיך אחריו את השומעים קולו הנעים עד שבני העיר רצו לקבלו כש"ץ', אולם המרא דאתרא מיאן להסכים לכך 'לאשר האיש הזה בעל עבירה מפורסם וקל שבקלים', אלא שבני העיר דבקו בעוז, והבין הרב שעומד לפרוץ שם מחלוקת גדולה, ולא ידע להשית עצות בנפשו, והריץ שאלתו לפני הגה"ק רבי יוסף מפוזנא זי"ע (חתנו של הנודע ביהודה המכנהו בשם 'רבי יוסף הצדיק') בזה"ל 'שמעון זה דורש את כל האתין שבתורה את החזיר ואת הטריפה ואת הנבילה וכדומה כיון שהגיע לאת ה' אלוקיך תירא פירש (והוא מליצה מלשון הגמ' בפסחים כב: לגבי שמעון העמסוני, וכוונתו היתה שאותו 'חזן' דורש 'את לרבות' כל איסורים שבתורה שמתיר לעצמו ופורש מיראת

באר הפרשה - פרשת קרה

את עצמו מלעשות מחלוקת שהיא קשה מעבודת כוכבים, גם לעומד מן הצד ייאמר, אנא, אנא, המנע מלהביע עב"ל (בשינוי קצת).

דעה"ל ולהתערב במחלוקת"י, כי מעולם לא יצא

שמים) ולזאת יגיד לו דעתו הקדושה מה לעשות, השיב לו רבי יוסף, מוטב להעמיד צלם בהיכל ואל ירבה מחלוקת בישראל, לכן יחדול מלצאת בריב נגדם אם אינם שומעים קולו בטוב.

יד. מסופר על הגה"ק החפץ חיים זי"ע, שבעת שהתעוררה מריבה ומחלוקת בעירו ראדין, אם לא הצליח להשקיטה היה עוזב את העיירה למשך שבועות מספר עד שוך חמת המחלוקת, בכדי לא להימצא ח"ו אפילו בקרבת מקום של בעלי הריב.

סיפר אחד ממקורביו של מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, לפני שנים רבות נודמנתי לביתו של הגרש"ז"א, ולנגד עיני נגלה מראה מחריד - קבוצת אברכים גוערים בכבוד הרב ומטיחים בו בעזות מצח (באותו זמן פירסם הרב הצעה להקל בנושא מסוים והיו שיצאו חוצץ כנגד קולא זאת - ואף הוא עצמו לא הציע זאת אלא בתורת 'הצעה' ולא הורה כן למעשה), והיה הגרש"ז"א יושב ושומע דבריהם בקור רוח ובפנים שוחקות כאילו לא היה כאן כלל דיבורים נוקבים כנגדו... אחר שיצאו האברכים מביתו שאלתי, 'למדנו רבינו', מאין לכם כוחות ותעצומות הנפש כגון דא, השיב לי הרב בנועם שיחו כהרגלו, אספר לך מעשה שאירע בימי נערוטי בשכונת 'שערי חסד' בה גדלתי (עד סוף ימיו) וממנה תבין דעת.

ביום מן הימים באה הבשורה לתושבי השכונה שהגאון רבי אהרן כהן זצ"ל חתנו של החפץ חיים זצ"ל עלה להשתקע בארץ הקודש, ובא לקבוע מקום מגוריו בשכונתנו. הדבר עורר התרגשות גדולה בקרב הצבור, ומיד הכינו לכבודו דירה ראויה לשמה, ואף כל חפצו וצרכיו העמידו לרשותו למען יוכל לשבת על התורה ועל העבודה בנחת, ואכן, רבי אהרן קבע מושבו בדירה זאת ותרב השמחה ב'שערי חסד'. עברו כמה חדשים והנה 'הילד איננו' - רבי אהרן נעלם מעיני כל, מקומו בבית הכנסת נפקד, ואף ברחובות העיר לא ראוהו. משעברו כך כמה ימים החליטו 'טובי הקהל' ללכת אחריו ולחפשו, תחילה ניגשו לביתו נקשו על שערי, אך 'אין קול ואין עונה', מכיוון שכן ניסו לפתוח את הדלת והנה היא נפתחת... והבית ריקם מתושביו וחפציו. אף השכנים לא ידעו מאומה מפשר התעלומה, בלית ברירה הוכרו בבית הכנסת שכל היודע אודות רבי אהרן יבוא ויודיע. עד שנגלה עליהם זקן אחד וסיפר כמסיח לפי תומו שראה את רבי אהרן יוצא מן השכונה לפני כשבוע עם כל מטלטליו בעגלה לעבר העיר יפו... הדבר יצא מפי הזקן לפני העם מלאו תמיהה ופליאה על מה ולמה עשה רבי אהרן כדבר הזה (והרי כל מחסורו מילאנו בשלימות). שיגרו בני השכונה משלחת ליפו לביתו של רבי אהרן, והוא קיבלם בסבר פנים יפות כשהוא מודה להם על כל החסדים שגמלו עמו... ובנוגע לעזיבתו בפתע פתאום - מבלי להודיע מאומה סיפר להם דברים כהויתן.

כשבאתי להיפרד מחותני לרגל עלותי לארץ ישראל, שאלתי אותו באיזה עיר מערי הארץ אקבע מקום מושבי, השיב חותני, היכן שתראה לנכון, אך זאת אבקשך, אנא, הבטח לי בתקיעת כף, ממקום המחלוקת - ברח במהירות... לעולם אל תציג את כף רגלך במקום שיש בו מחלוקת, ואם ח"ו נקלעת למקום כזה, שא רגלך וברח משם... ואכן, כפי בקשתו הבטחתי כן לחותני בתקיעת כף ונפרדתי ממנו מתוך התרגשות עצומה ודמעות. לאחרונה נתעוררה מחלוקת בשכונתכם 'שערי חסד' אודות ה'גבאות' בביהכ"נ, ומכיוון שכה חמור היה הדבר בעיני חותני עד שנטל ממני 'תקיעת כף' על כך, נאלצתי לעזוב את המקום במהירות עצומה, ואפילו לשהות כדי פרידה מבני השכונה לא היה סיפק בידי.

המשיך הגרש"ז"א, כשחזרו בני המשלחת סיפרו לכל את תשובתו של רבי אהרן, ומכיוון שהייתי אז נער צעיר לימים עשו עלי הדברים רושם כביר למאד, והחלטתי בהחלטה חזקה, שלעולם לא אתקרב לענין שיש בו מחלוקת. מעתה תבין היאך שתקתי לאברכים אלו שגערו בי ותקפו אותי, כי קבלה בידי משנות קדם (וכבר הורגלתי בזה) שלא להיגרר אחר 'וויכוחים' (שלוס רב פ"ע, מפי בעל המעשה) ומכאן נלמד יסוד גדול לענייני חינוך הבנים, כי אם יברח האב ממחלוקת אזי יחקק חומר הדבר בלב ילדיו, וממילא אף הם ינהגו כך ברבות הימים.

טו. משל נפלא אומרים משם הרה"ק ה'אמרי נועם' מדזיקוב זי"ע, פעם אירע שהאריה מלך החיות לא אכל זמן רב, וריח רע נדף מפיו. ויקרא האריה לחמור ושאלו, מה ריח יש בפי, ענהו החמור, יסלח נא אדוני המלך, אבל מפי מע"כ נודף ריח רע למרחקים, ויקצוף האריה מאד וגער בו, וכי כך מדברים אל מול הוד כבוד המלך... ומיהר לטורפו חי. לאחמ"כ קרא האריה לזאב ושאלו מה ריח יש בפי. הזאב שראה מה עלה בגורלו של החמור פתח וענה, ריח וורדים ושושנים נודפים מפי המלך... קצף האריה וצעק עליו וכי משקר אתה בפני, מיהר וטרפו.

באר הפרשה - פרשת קרח

אדם נקי מעסקיו ב'בוין', ולא ימלט מטינוף ידיו רגליו עונד כתב השל"ה הקדוש זי"ע בשער האותיות (אות ב' וכל גופו טו').
בריות, יד) ואיסור מחלוקת הוא במשהו - כי מניצוץ

עבר שם השועל החכם שבחיות והנה האריה לנגדו, וישאלהו האריה אודות הריח שבפיו, מה יעשה השועל ה'פיקח', כי משני צדדים מסוכן הוא לפני המלך, ויען השועל, צר לי מאד שלא אוכל לענות למלך, אבל מה אעשה, כי תקפתני הצינה וממילא אין בידי כעת 'חוש הריח' לדעת מהם הריחות הסובבים אותי...

כיו"ב, יתנהג האדם בעת מחלוקת שלא יביע כל דעה לצדד כאחד מהצדדים ח"ו, ויעשה עצמו כשועל הלזה שעשה עצמו כמי שאין בידו להריח, וכך יאמר האדם איני יודע מאומה, איני 'מבין' בזה ולא אנקוט כצד או זה, אז ירוויח כאותו השועל שניצול ממות בטוח לחיים טובים ולשלום.

יודוע מה שענה ה'שבט הלוי' זצוק"ל כששאלוהו במה הארכת ימים, שתשובתו היתה במשל זה, וסיים באומרו, זה שבעים שנה שהנני רב ומורה הוראה בבני ברק, וכל ימי בחרתי לשתוק ולא להתערב במחלוקת, ומי שאפו סתום ואינו מריח זוכה לאריכות ימים, ושומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו.

בא וראה עד היכן הבריחה ממחלוקת מצלת דמו ודם זרעיותיו, שמעתי מנכדי הרה"צ רבי יצחק ווערצבערגער זצ"ל שבטרם שפרצה ה'מלחמה' היה דר באחת העיירות ברומני, שם התנהלו שני 'חצרות' מפורסמים בראשות אדמורי"ם צדיקים, ויהי באחד הימים פרצה רוח סערה - מחלוקת איומה בין שני החצרות, ויצא הקול בכל מחנה - מותר לאכול אך ורק משחיטת ה'שוחט' השייך לחצרנו, ואילו הבשר שנשחט ע"י השוחט מהחצר השני' דינו כ'טרף' ממש, ולעומתם ענו ואמרו כן בחצר השני' - רק שחיטת השוחט שלנו כשר ושלהם טרף... ר' יצחק גמר בדעתו להתרחק מן המחלוקת, ולכן אכל משחיטת שני השוחטים, כי באמת שניהם היו יראי שמים, מדקדקים וכשרים, והוסיף להחליט, באם ח"ו אכשל אפילו פעם אחת לקחת איזה צד במחלוקת זו או אפילו רק לדבר מ'סביב' מיד עלי לעזוב את העיר ולהעתיק את מגורי לעיר אחרת.

ואכן, במשך שנה ומחצה הצליח ר' יצחק - עם כל הקושי שבדבר שהרי כל העיר הייתה כמרקחה סביב אותה מחלוקת, שלא לדבר ולא לשוח מכל הענין השנוי באותה מחלוקת. עד שבאחד הימים פנה אליו איזה 'חכם', ושאל את ר' יצחק מדוע אין רבך (שהיה דר בעיר אחרת) מחזיק בדעה אחת עם ה'שוחט' שלנו, ענהו ר' יצחק בחריפות - אתם גרמתם את כל הצרות אשר אירעו כאן ותרצה שהרבי שלי יחזיק בדעה אחת עם רבך... כי באותם הימים כבר החלו לחוש ולשמוע ממעשי צורר היהודים וקלגסיו ימ"ש"ו. מיד כשגמר לדבר, תפס ר' יצחק את עצמו, ואמר, אויה, אוי וויי, נכשלתי ודברתי מהמחלוקת הלזו, מיד מיהר לביתו והודיע לרבנית, מהר מהר, הבה נמלט על נפשינו, עלינו לעזוב מיד את העיר, והגם שאותו היום יום חמישי היה - הרי 'אשה כשירה' הייתה ומיד עשתה רצון בעלה, ארזו חפציהם ונסעו מיד להשתקע בעיר 'אראד' שברומני. לא ארך זמן ונגלה לעיניהם מעשה הצלתם, כי כעבור כמה ימים נכנסו הרשעים לאותה העיר שבה היה המחלוקת, ולא נשאר בהם כמעט איש אחד בין החיים... ואילו ר' יצחק שברח מהמחלוקת לעיר חדשה וזרה אצלו, ניצל וזכה להקים דור ישרים מבורך, ביניהם מורי הוראה ומרביצי תורה, והכל בזכות שברח מהמחלוקת.

טז. מה יעשה האדם וינצל מהמחלוקת - ירבה בתפילה על כך, וכך כתב הרה"ק הבני יששכר זי"ע (אגרא דכלה, פר' פינחס), וז"ל. שמעתי מאת כבוד אדמו"ר הרב הק' מהרמ"מ מרימנוב זצוק"ל רמז הפסוק 'ובני קרח לא מתו' (כו יא), הגם כי קרח בעל המחלוקת מת, עכ"ז בני קרח - תלמידיו בעלי המחלוקת לא מתו... ונ"ל דנפקא מינה למיבעי רחמי (להרבות בבקשת רחמים). וכן כתב ב'בן איש חי' פר' קרח ועוד ספרים. וכוונת הדברים בתרתי, הן שיתפלל שלא יפגעו בו בעלי מחלוקת, והן שיתפלל שלא יגרר אחר היצר ויתערב במחלוקת...

ומן העניין להביא מה שכתב ה'ערוך השולחן' (או"ח סי' נו אות ח) וז"ל, ודע שהעולם רגילים לומר 'חצי קדיש וקדיש שלם', ויש מההמון שסוברים דבאמת זהו חצי קדיש, וטעות הוא - שגמר הקדיש הוא רק עד דאמירן בעלמא, אלא שבסוף התפילה מוסיפין תפילת תקבל ויהא שלמא רבה דמשום שהשלום הוא עמוד העולם, לכך אחר גמר התפילה וצריכין לצאת לאויר העולם, אנו מבקשים מהשי"ת שיהיה שלום בתוכינו ומוסיפין עושה שלום במרומוי - אע"ג דחדא מילתא היא עם יהא שלמא רבה, נ"ל דזהו תפילה אחרת, דמתחילה מבקשים שיהא שלום בינינו, ואח"כ מבקשים שאף אם חלילה תפרוץ איזה מחלוקת יסייע לנו הקב"ה לעשות שלום...

באר הפרשה - פרשת קרח

רבות - כשכבר כמעט נשכחה סיבת המחלוקת, ועדיין האש בוערת. ואילו היו זוכרים את תחילת שורש המחלוקת כבר היו משלימים יחדיו זה עידן ועידנים, ורק מחמת שהוסיפו 'קש ותבן' ממשיכה האש לבעור ולכלות כל חלקה טובה, והמשכיל בעת ההיא ידום, שלא תתרבה האש יותר ויותר, וכמו שכתב ה'פלא יועץ' (ערך כעס) השתיקה בעת כעס - כמים לאש - שמכבהו.

והחכם עיניו בראשו¹¹ לעמוד על המשמר בתחילה שלא תפרוץ אש המחלוקת, כי נקל יותר

אחד של אש תתגדל המדורה, ותאכל האש עד אברון. אמרו חז"ל בסנהדרין (ז): האי תיגרא דמיא לצנורא דבידקא דמיא, וברש"י, לצנורא דבידקא - כשהנהר גדל פעמים שהוא יוצא לשדות הסמוכים לו - כעין ניגרים וצינורות קטנים, ואם אינו סותמו מיד, הולך ומרחיב ושוב אינו יכול לסותמו, וכמו שנאמר (משלי יז יד) 'פוטרי מים ראשית מדון ולפני התגלע הריב נמוש', כלומר ראשית מדון ומריבה דומה לפתיחת צינור המים - שאם לא יעצור אותו מבעוד מועד, לא יוכל לסתמו יותר¹². וכן היא מציאות הדברים במחלוקת הנמשכת לפעמים ימים ושנים

יז. ומוסיף השל"ה, וז"ל. ושמעתי משארי הגאון המופלג כבוד מוהר"ר פינחס סג"ל ז"ל, כי דבר זה מרומז באותיות של תיבת מחלוקת. כיצד, האות מ - סתומה וסגורה מכל צדדיה לבד פתח קטן מלמטה, וכך הוא תחילת המחלוקת, מתחלת מאיזה דבר שטות קטן - באופן קטן. אחר כך מתרחב הפתח לכל רוחב האות כמו פתחה של ח למטה, ומשם תתלהב אש המחלוקת עד למעלה זהו אות ל, שגגו כמגדל הפורח למעלה למעלה, משם תמשיך האש הבווערת לירד למטה עד התהום, כרגלה של האות ק. ולאחר שכבר היא ברום הרקיע ובעומק האדמה, תגיע להיות כהאות ת אשר עומדת היטב על שני רגליים, כך תמשך המחלוקת למשך זמן גדול, ואות ו המפסיק, זה משענת המטה אשר בידו להחזיק המחלוקת - היינו כי כל המחלוקת נבנית על איזה דמיון שפלוגי עשה וכו'. אבל זה המטה נתהפך לנחש, עכ"ל.

והוכיחו ממה שאמרו חז"ל (עיי' מס' ד"א פרק שלום הי"ח) על אהרן הכהן שהיה אוהב שלום ורודף שלום והשכין שלום בין איש לחברו ובין איש לאשתו, ולכאורה יפלא, וכי היה איזה סיבה וטעם לריב איש עם רעהו במדבר, והרי לא התעסקו כלל לפרנסה כי ירד להם לחם מן השמים, ושתו מים מן הבאר, כמו כן הבגדים לא בלו, ועל מה נסובו מחלוקות שהוצרך אהרן הכהן לפשר ביניהם. אלא, כך הוא דרכו של היצר לזרוע מחלוקות ללא שום סיבה, יתחיל בוויכוח קטן באיזו אמתלא, ויהפוך אותו להר גדול ולסלע המחלוקת... יח. ו'איזהו חכם - הרואה את הנולד', שהמתבונן בתוצאות האיומות של המחלוקת נקל עליו לברוח ממנה כרחוק מזרח ממערב.

יש שביארו עפ"י ז, דלכן אחר מעשה דקרח ציוה ה' לקחת כל שבט איש מטהו - 'והנה פרח מטה אהרן ויצץ ציץ ויגמול שקדים... למשמרת לאות לבני מרי' (יז כג-כה), ולרמז בא, כי המחלוקת דומה לשקדים שיש בהם כמה מינים - מרים ומתוקים, וטבע המתוקים שתחילתן מר וסופן מתוק, ואילו ה'מרים' תחילתן מתוק וסופן מר (עירובין כח: ונפק"מ לענין מעשר, עיי"ש), והלימוד לדידן, כי כן היא מציאות הדברים במחלוקת, אם תחילתו מתוק - היינו שנוקם ונוטר, מציץ ומזיק על ימין ועל שמאל, ומרגיש 'מתיקות' מתאוות הנקמה והניצוח, הרי סופו מר (כי מלבד ענשו בעולם העליון הרי) גם בעולם הזה חייו של בעל המחלוקת קשים ומרים - בכל אשר יפנה מריבים עמו וכו'. אבל אם תחילתו מר - שבראשית ותחילת המחלוקת נמנע מלהיכנס בה, ומתייגע יגיעה רבה שלא להשיב למחרפיו דבר, אזי אף שלעת עתה מר לו וקשה ביותר, מכל מקום סופו מתוק - כי יש תקוה לאחריתו בשכר אין קץ, לא מיבעיא לעולם הבא, אלא אף כאן בעולם הזה - מה טוב חלקו וחבלו של החי בלא מחלוקת ומדון, חיים מאושרים ושלווים. עוד ייאמר בזה, כי הנה כל שורש וסיבת המחלוקת נובעת כתוצאה מכך שכל אחד שקוע ומבין רק את ה'צד' שלו, ואילו היה משכיל להבין שיש עוד דעה ועוד 'צד' כי 'שני צדדים למטבע', וכשם שהוא מבין באופן זה כך ניתן להבין גם באופן אחר, שוב לא היתה פורצת מחלוקת כלל, ועל כן ה'חכם' בידו להינצל מן המחלוקת על ידי שמבין בחכמתו ובשכלו שאין שום חסרון בחילוקי דעות.

ובזה ביארו דברי רש"י בריש הפרשה, 'ויקח קרח, לקח את עצמו לצד אחד להיות נחלק... נחלק משאר העדה להחזיק במחלוקת', והיינו שלא ראה לנגד עיניו כי אם צד אחד ולא הבין שיש עוד צד, זה גרם לכל המחלוקת.

עוד ייאמר בה, כי כאמור איש 'פקח' וחכם מבין שיש שני צדדים בכל דבר וענין, וממילא חוסך מעצמו את המחלוקת, ומרמוז גם בגמטריא, כי פעמיים צד – שהרי מבין שישנם שני צדדים, עולים בגמטריא קפח – אותיות פקח, ובזה רימזו בדברי רש"י בהמשך הדברים (טז ז, מדברי ילקו"ש תשנ) 'וקרח שפקח היה', א"כ היה עליו להבין שי עוד 'צד' מלבד ה'צד' שלו, מעתה יש לתמוה 'מה ראה לשטות זו' – לחשוב כי רק דעתו 'דעה' היא, ומה ראה לחלק את תיבת 'פקח' לחצאין, ונשאר רק מנין 'צד' אחד (הרה"ק מראפשיץ ז"ע, הובא בחמדה גנוזה להרה"ק רבי סיני מ'מיגרדא זי"ע במערכת ראפשיץ).

ועוד אחת נאמר בזה, כי כשכל אחד מבין שיש שני צדדים, כלומר שבכל אחד משני הנוגעים בדבר מתקיים ענין זה שאמרנו שהוא מבין שיש שני צדדים, נמצא שיש כאן שני פקחים, ופעמיים 'פקח' עולה לגמטריא שע"ו – כמנין תיבת 'שלום', נמצא השלום שורר ביניהם, והן הן הדברים שכתב הגה"ק החיד"א זי"ע (דבש לפי מערכת ק' אות כז) בשם הגה"ק מהר"י אייבשיץ ב'יערות דבש', 'פקח' הוא בגימטריא חצי 'שלום' (כי פעמיים פקח גמטריא שע"ו – כתיבת שלום), וזה שתרגם אונקלוס 'ואיתפליג' קרח, שחילק את השלום לשנים ועשה מחלוקת. והיינו כי ב' פעמים 'פקח' עולה כמנין 'שלום', כי אם שני הצדדים פיקחים יבין כל אחד לשיטתו של חברו, ועל ידי כן עד מהרה יבואו המה לשלום ושלווה.

אימרה נאה מתאמרא בשם הגה"ח ר' אליהו ראטה זצ"ל, דהנה הרבה מחלוקות מתהווים מוויכוח שיש בין שניים, אך אם נתבונן היטב נראה שאין כאן כל מקום למחלוקת, שהרי מהותו של וויכוח הוא, הראשון יאמר שמן היושר לעשות כך וכך – כי כך היא הבנתו, ואילו חברו זועק, 'היאך תאמר כדבר הזה, וכי אין לך שכל בקדקודך, הרי כל בר דעת מבין שטעות גדולה היא זאת, וההיפך הוא הנכון', ובאמת, כל הסיבה והטעם שהראשון סובר כצד פלוני הוא רק מחמת שב'חכמה בינה ודעת' שחננו ה' מבינים כך וכך, וכן מה שחברו אינו סובר כמותו, הוא גם כן לפי החכמה שחנן ה' אותו, ואם היה הדבר להיפך – שהיו נולדים כל אחד בשכלו של רעהו, אז היו פני הדברים להיפך, והיו מתחלפים בטענותיהם. נמצא שאין ביניהם כלל ויכוח מהו הנכון לעשות, ושניהם שווים שעל פי שכל פלוני צד א' הוא הנכון, ועל פי שכל פלוני צד הב' הוא הנכון, אם כן אין כאן שום 'חילוקי דעות', ומדוע יבואו לידי 'פירוד הלבבות'.

בדרך צחות פירשו את דברי חז"ל (תנחומא פנחס א) כשם שפרצופיהן אינן שוות כך דעותיהם אינם שוות, והיינו כשם שאין לך טענה על חברך מדוע אין פרצוף פניך דומה לשלי, כך אין כל מקום לטענה על רעך מדוע אין דעתך כדעת... כי כל אחד יבין וישכיל בדעו ושכלו שנתנו לו מן שמיא, כפי שעלה ברצון הבורא ית"ש. מסופר על שני ידידים – ראובן ושמעון, שנכנסו שניהם יחדיו לבית המסחר וקנו כל אחד לעצמו טיקע"ט (כרטיס) להגרלת הלוטו (לאטעריי), והסכימו ביניהם שאם אחד מהם יזכה יעניק מחצה מרווחיו לשני – יהיה הסכום גדול ככל שיהיה. ויהי בחצי הלילה נערכה ההגרלה הגדולה, ובבוקר כשקם ראובן ממיטתו ראה ב'כתבי עת' שמספרו של שמעון זכה בגורל בסך עצום גדול... מה עשה ראובן בחכמתו – שידע שבזו העת יגדל מאד חשקו של שמעון להיפטר ממנו אף בטענת 'בוקי סריקי'... וימהר ראובן לבית שמעון העירו משנתו והודיעו 'פיינע נייעס' - בשורה טובה ומשמחת, הנה זכיתי בגורל סך עצום, אבל תדע לך ברורות שאין לך מה 'לחלום' שאעניק לך מחצה מהרווחים שהרווחתי... נזדעק שמעון בקול רעש גדול, והרי בפירוש שמעו אזניים הללו מפיק זה שהינך מתחייב לתת לי מחצית מהרווחים, וראובן בשלו לא הייתה כאן כל קבלת קנין, אין כאן לא כתיבה ולא חתימה אלא דברים בעלמא, מאומה לא אתן לך, אפילו לא שווה פרוטה, אמר לו שמעון והרי אף על דברים יש מי שפרע וכו' וכו', עד שתפסו שמעון באזניו והוליכו אחר כבוד לבית ה'מרא דאתרא', למען יפסוק הרב שעפ"י 'דין תורה' מחויב ראובן לעמוד בתנאי שהתנו ביניהם שכל הזוכה מבין שניהם ייתן לשני מחצית מהרווחים. מששמע הרב את טענתו של שמעון שאל את ראובן, ומה תענה על דברי שמעון... ויען ראובן ויאמר... תשובה אחת יש לי להשיב, לא אני זכיתי אלא שמעון ומעתה עליו לתת לי מחצית מהרווחים... מיד שינה שמעון את טעמו ובי'תוך כדי דיבור' מצא שבעים ושבעה סברות מדוע אין כל תוקף ב'הסכם' הלז, ואינו נצרך לתת מאומה לראובן... רבותי, אנא מכם, המנעו מלהעלות שחוק על שמעון, כי כולנו באותה פעקיל, כל איש בשלו אינו רואה אלא את צידו... עד שמסוגל הוא לסתור את עצמו, כי בכל יום יטען את מה שעדיף לעצמו, מבלי לחשוב על רעהו. ובראותינו 'חוכא ואיטלולא' זאת, אולי נזכה לשנות דרכינו, ונבין את הזולת כי גם לו יש טענה נשמעת.

אגב אורחא, שמעתי מחכם אחד, אם תרצה לדעת על איש פלוני באיזה 'קומה' הוא דר, שאל אותו שאלה אחת ולפיה תדע ברורות איה מכון שבתו. וכך תשאלהו, איש יהודי רוצה להוציא גזוזטרא (מרפסת) מביתו שבקומה

באר הפרשה - פרשת קרח

להיזהר שלא תתלקח הלהבה מאשר לכבותה אח"כ"ט. כלומר המתחיל במחלוקת מביא בזה על עצמו מאה דינים שיבואו עליו גלל המחלוקת (מדון - נושקין מאה דיני, או כי מדון בנימטריא מאה. רש"י).

שכרו על פי פעלו - עונש ושכר התלויים בענין המחלוקת

במה קשה עונשה של מחלוקת², וכמפורשים הדברים בגמרא (סנהדרין ז:). שלמדו מהפסוק (משלי יז יד) 'פוטרי מים ראשית מדון', פוטרי מלשון 'פטר רחם', כתב הרמב"ם באיגרתו לבנו, 'אל תשקצו את נפשותיכם במחלוקת המבלה הגוף, הנפש והממון³'. ראיתי בנים השחירו, משפחות ניספו, עיירות נתערערו, קיבוצים

השניה לצורך קיום מצוות סוכה, ושכנו הדר בקומה ראשונה מתנגד לכך בטענה שמחשיך לו בזה את אור השמש - אמור נא יקירי מי צודק בטענתו... הנה אם הלה יענה לך שאכן אסור לו להחשיך את האור לבן הקומה הראשונה, תדע שאף 'בן שיחך' דר בקומה ראשונה על כן אינו רואה ומצדיק אלא את השיטה הזאת - שמא ברבות הימים יהיה הדבר נוגע אף לו ממילא כבר החליט בראשו שכך היא האמת, ואם יענך שמוותר לו לבנות תדע שאף הוא דר בקומה שניה...

מעשה ב'דרשן' שדיבר לפני הקהל בענינים הללו ש'בין אדם לחברו', ובתוך הדברים אמר, כי מטבעו של עולם בשומעם דברי חיזוק בענינים אלו, מיד יחשבו, דיבורים אלו מתאימים עד מאד לשכני, לריעי, לידידי וכו', על כן, אליכם אישים אקרא, קחו נא כל איש את הדברים אל לבו, ולא ללב חברו, יתבונן וישים כל איש אל לבו מה יש לו לתקן... ביציאתו מביהמ"ד שמע הדרשן איך שאחד מהשומעים מוכיח את חברו, שמעת מה הדרשן אומר, כל אחד צריך להבין לתקן את עצמו ולא את אחרים, ומה יהיה אתך...

יט. וכמשל שאמרו, כאשר בוערת האש בחתיכת עץ קטנה - גפרור, עדיין אפשר לכבותה בנפיחה אחת בפה, ותכבה מיד ובנקל, אבל אחר שכבר תבער ממנה אש גדולה תקשה מאד המלאכה לכבותה.

כ. מעשה באחד מתושבי ארה"ב, והוא מתפלל בבית מדרשו של הרה"ג רבי יוסף צבי וואזנער שליט"א. לבנו של 'מתפלל' זה נולד בן זכר למזל"ט והוא בכור לאביו ולאמו, בהיות התינוק כבן ארבעה חדשים החל נודף מהתינוק ריח כריחו של בר מינן ה"י, ולא הועילו כל טיפולי הרופאים. אף אחר מאמציהם המרובים לא עלו הרופאים על שורש הריח, ותקצר יד האדם מלהושיע, עד שיעץ להם הגרי"צ הנה לי אב היושב בארץ הקודש - הגר"ש וואזנער זצוק"ל, עלו נא אליו, הזכירו לפניו את הצרה ותתברכו מפיו ותיוושעו בכל הישועות. ואכן אבי הבן ואביו (שהוא בעצמו מתלמידי הגר"ש זצוק"ל) נסעו יחדיו לארץ הקודש לביתו של מרן הגר"ש בבני ברק.

משנכנסו קיבלם הגר"ש במאור פניו הנודעים ושמע את קול בכיים. משהזכירו לפניו את התינוק בשמו הוסיף אבי הבן שנקרא שמו בישראל על שם זקני - אבי אבי, והוסיף לבאר שקראו בשם זה אף שנהוג עלמא לקרוא שם לבן הנולד ראשונה על הזקנים מצד האם, אך לדאבון לב חותני אדם קשה הוא (מר נפש), וכבר זה עידן ועידינים - מיום הראשון שאנו מכירים זה את זה, לא יצא השלום ביננו, ואיננו מדברים איש את אחיו, ע"כ לא קראתי לבן בשם זקנו מצד אמו. א"ל הגר"ש, אכן נודע הדבר, כך נראים פני הדברים כשמחותנים מריבים זה עם זה, ובפרט על ענין קריאת השם, שאל היהודי את הגר"ש ובכך, מה עלי לעשות בזו העת, א"ל הגר"ש צא והתפייס עמו, ובעזהשי"ת הכל יבוא על מקומו בשלום, אמר היהודי, רבי קדוש, אל יבקש כזאת, כיון שאין כל מציאות לפייסו, הרי אדם זה קשה כאגוז ואין כל 'תורת הפיוס' שייכת בו... א"ל הגר"ש וכי באת עד הנה מארה"ב הרחוקה - בכדי שלא לשמוע בקול הפסק שייפסק לך כאן בחדר. מכאן (בחדר) תתקשר אל השווער שלך (חמ"ד), התפייס עמו ואף תוסיף לבנך באותו מעמד שם על שם זקנו מצד השווער, ובעזהשי"ת ירווח לכם. קיבל האיש את הדברים וכן עשה, וראה זה פלא - פלאי פלאים בהגיעו לנמל התעופה קענעדי (בארה"ב) שמע שמזה כמה שעות שהריח נעלם כליל.

כא. וז"ל השל"ה (דרך חיים תוכחת מוסר אות כו), ממחלוקת של קרח יש לקחת מוסר עד היכן גודל עונש של מחלוקת, ראה מה עלתה לקרח עונש הנמרץ, ולא הועילה לו שלשלת יוחסין שיצאה ממנו (תנחומא קרח ה), וגם הוא בעצמו היה שר וגדול בישראל לולי חטא המחלוקת, והיה מנושאי הארון (במדב"ר יח ג). גם, דתן ואבירם וטפם כולם נאבדו, ואף על פי שאין בית דין של מעלה דן עד שיהיה בן עשרים (שבת פט:), כאן נאבדו אף הטף, כי קשה המחלוקת, וכך אמרו רז"ל (תנחומא, קרח ג).

נפרדו, חסידים נפסדו, אנשי אמנה אבדו ונכבדים נקלו ונתבוזו בסיבת המחלוקת. נביאים ניבאו וחכמים חכמו ויוסיפו לספר רעת המחלוקת ולא הגיעו לתכליתה²². לכן, שנאו אותה ונסו מפניה והתרחקו מכל אוהביה וגואליה ורעיה, פן תספו בכל חטאתם²³.

לעומת זאת, השומע חרפתו ושותק, ונמנע מלפתוח במערכה, עליו אמרו בגמרא (שם) 'טובה (אשרי

מי) דשמע ואדיש, חלפיה בישתיה מאה'. וברש"י, אשריו ששומע חרפתו ושותק ומרגיל בכך, כי בשתיקתו חסך מעצמו מאה רעות שהיו באות עליו על ידי התגר, עכ"ל²⁴.

כלי מחזיק ברכה – הברכה והפרנסה תלויים במידת השלום' אמרו חז"ל (עוקצין ג ב) 'אמר רבי שמעון בן חלפתא לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום שנאמר (תהלים כט) ה' עוז לעמו יתן ה'

ומזה ילמוד אדם מוסר לאחוזו בשלום. וכל בר שכל ילמוד, ויהיה מתלמידיו של אהרן אוהב שלום (אבות א יב), כי הנך רואה שאהרן לא דיבר בזה המחלוקת, אף שקרח רצה לעקור את כבודו, לא דיבר מאומה. וכל מה שאדם יוכל לבקש סיבות לתווך השלום ולכבות אש המחלוקת יעשה. צא ולמד ממשה רבינו ע"ה שהיה גדול הנביאים והיה מלך, והלך בעצמו ובכבודו לדתן ולאבירם לאחר שמרדו בו כששלח אחריהם ואמרו (טז יד) 'לא נעלה', הלך הוא אליהם עם זקני ישראל, והכל בשביל השלום, עכ"ל.

כב. נוראות כתב הגה"ק רבי חיים פלאגי זי"ע (רפואה וחיים פרק ה אות עו, תוספת חיים ע' לד) וז"ל. אני הגבר ראתה עיני מיום שעמדתי על דעתי, כי כל איש ואשה משפחה ומשפחה מדינה ומדינה, ועיר ועיר שהיו ביניהם מחלוקת, לא יצאו נקיים הב' כיתות, ונלקו בין בגופם בין בממונם רח"ל, ומי שיש לו דעת יעמיק מאד בזה ולעולם יהיה מוותר משלו בין בגופו בין בממונו בין בכבודו, ויראה שיצא הפסדו בשכרו בין בעוה"ז ובין בעוה"ב, כי היה אוהב שלום ורודף שלום ע"כ.

כג. הנה, עונשם של קרח ועדתו היה ב'בריאה חדשה', שפצתה האדמה את פיה ונבלעו בה 'חיים שאולה' (טז לג) – עונש שלפניו לא היה כמוהו ולאחריו לא יהיה כן, והרי אין הקב"ה עושה ניסים שלא לצורך ומדוע שידד הקב"ה מערכות בריאת שמים וארץ ולא המיתם בשאר מיתות בדרך העולם. אלא ביאורו, שלא רצה הקב"ה להמיתם בכל מיתה אחרת, כי 'גזירה על המת שישתכח מן הלב' (ברכות נח:), וכאן רצה הקב"ה שאלו לא ישתכחו לעולם מלבם של בני ישראל, כדי שיזכרו היטב בגנות וחומר מחלוקת, על כן הורידם חיים לתוככי עמקי האדמה, שאז לא ישתכחו מן הלב כשאר מתים, אלא לנצח נצחים יכירו וידעו כל באי עולם מה עלה בגורל בעלי מחלוקת.

כד. הגה"צ ה'מנחת יצחק' זצ"ל גאב"ד ה'עדה החרדית' בעיה"ק ירושלים, נישא בג' זיווגים, במשך שנות חייו, בזיווג ראשון נישא עוד קודם ה'מלחמה', ומעשה שהיה כך היה. 'שדכן' אחד הציע עבורו – 'בת פלוני לפלוני', ויגמר הדבר בכי טוב, בטרם ראיית אם החתן והחתן את המדוברת.

בהתקרב מועד הנישואין, נסעו כל בני משפחתו אל עיר מגורי הכלה, לערוך שם את שמחת הנישואין. אך משהגיעו ואמו ראתה את הכלה, נבהלה מאד, כי ראתה שמדובר בבעלת מום. מיד גמרה האם אומר לבטל את השידוך (היה מותר להם לבטל את השידוך כי מדובר בשידוכי טעות על ידי שליח, שהשליח קלקל, ואפשר לומר 'לתיקוני שדרתיך ולא לעוותי'). ואמרה לו האם, 'יצחק'ל' בוא נברח ונמלט על נפשנו, כי אין רצוני שתחיה עם בעלת מום כזה, אמר הבן – ה'מנחת יצחק', אל לנו לבטל ח"ו את קשרי השידוכין, אעפ"י שהרשות בידינו לעשות כן, אך, איככה נוכל לבזות נערה זו, שכבר מכינה עצמה לנישואיה זה מכבר, ועתה תבוש ותיכלם. ואכן נשאר שם ונשאה באמרו, אף אם אצטרך לאחר מכן לגרשה, מכל מקום בזו העת נערוך את הנישואין, ואם המצב יכריחנו לשלחה בגט פיטורין, נעשה כן בליט ברירה, אבל הס מלהזכיר – לביישה עתה.

אחר שנה מנישואיהם נולד לו בנו הגה"ח ר' בעריש ז"ל, כעבור כמה שנים פרצה המלחמה הנוראה והיא נספתה על קידוש ה'. ולאחר המלחמה נישא המנחת יצחק תחילה לבתו של הרה"ק מוואסלוי זי"ע, ולאחר מכן לבתו של הרה"ק האמרי חיים מוויז'ניץ זי"ע, אך לא היה לו מהם זש"ק. כשסיפר המנחת יצחק סיפור זה נענה ואמר, לאחר כמה שנים מנישואי הראשונים נתברר שכלל לא היה מציאות שיהיה לי זש"ק, ועל פי דרך הטבע הייתי צריך להישאר ערירי. וברור לי ללא כל ספק, שזכותי לבן אחד מזיווגי הראשון (וממנו נבנה דורות יראים ושלמים בליעה"ר), רק כשכר על שלא גרמתי לבייש נערה מישראל.

גאד הפרשה - פרשת קרח

יעשו אפילו דברים כנגד חכמתם והכל בכדי שישרור השלום והשלווה בין בני ישראל. ומה שברם - חלב חיטים ישביעך, שהקב"ה ישפיע להם פרנסה בריווח אף אם נגזר עליהם ח"ו חסרון הפרנסה, דהא אמרו חז"ל 'מזוני' לאו בזכותא תליא מילתא כי אם במזלא תליא מילתא, ואמרו בתוס' (שבת קנו. ד"ה אין) ש'זכות גדול משנה המזול', ו'זכות גדולה' היא הבאת שלום בין אדם לחבירו, וזהו ביאור הקרא השם גבולך שלום בשכר זאת שמשים את הגבול לחכמתו כאשר נוגע הדבר לעניין השלום, לכך חלב חיטים ישביעך יזכה לשבוע בפרנסה מרובה ושפע עד בלי די.

אל תחז כבודי - בגנות המחלוקת אפילו כשהיא לשם שמים איתא במשנה (אבות ה יז) 'כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים ושאינה לשם שמים אין סופה להתקיים איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים זו מחלוקת הלל ושמאי ושאינה לשם שמים זו מחלוקת

יברך את עמו בשלום'. ובמדרש (ויק"ר פר' צו ט) אמר רשב"י גדול השלום שכל הברכות כלולות בו... ה' יברך את עמו בשלום.

וכבר אמרו המחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות (של"ה מס' יומא דרך חיים אות מ"ד), ע"כ כל ערום יעשה בדעתו, 'להשקיע' בהבאת שלום בינו לרעהו, כי 'השקעה' זאת וודאי תישא רווחים גדולים, ותתגדל פרנסתו בהרחבה גדולה 'מאה פעמים' כבה"ב. ובוה מבאר ה'חתם סופר' (ויגש ד"ה והנה אמרו) את הכתוב (תהלים קמו יד) 'השם גבולך שלום חלב חיטים ישביעך', דהנה לכל 'חכם' יש איזה 'גבול ומעצור' לחכמתו, יש מי שבבואו לידי נסיון בענייני 'כבוד' כל חכמתו מסתלקת עד שיעשה דברים כנגד השכל 'למען כבוד שמו' ויתבזה בטיפשותו בעד מעט כבוד, ויש מי שחכמתו עומדת לו רק עד בואו לידי 'קנאה', אז יתנהג כמי שאין בו דעת כלל וכלל. לא כן נחלת עבדי ה', ד'גבול' אחר עשו לחכמתם, והוא, בשיבואו לידי נסיון בענין ה'שלום'

כה. פעם התאוננו בני הבית של הרה"ק רבי משה בצלאל זי"ע הי"ד (אחיו של הרה"ק האמרי אמת זי"ע) על מחסור הפרנסה השורר בביתם. ענה רמ"ב ואמר, הדבר הראשון שעלינו להקפיד הוא שלא תתעורר חלילה קפידה ומחלוקת במחננו, כי מחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות...

וכך ענה פעם יהודי שהיה עליו להתערב באיזה סכסוך שהיה נוגע לחייו ופרנסתו, ויתמהו האנשים מאד - מנין לו כוחות הנפש לשתוק להבליג ולא לקחת חבל ונחלה ב'מחלוקת' זאת, ויען האיש ויאמר, מרגלא בפומיה דאינשי וואס טוהט מען נישט פאר פרנסה... (מה לא יעשה האדם עבור פרנסתו), והרי רבים מבני האדם יחצו ימים יעברו נהרות וירחיקו נדוד לימים וחדשים להביא טרף לביתם, אף אני אעשה כן, בשתיקתי כעת הזאת, ולא אדחה 'מאה פרנסות' במחלוקת אחת...

וכבר אמרו בגמרא (ב"מ נט.) 'אמר רבא לבני מחוזא אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו', פירוש שסגולה לעשירות היא לכבד את אשתו, וצריך ביאור מה ענין זה לזה. ושמעתי לפרש, דהנה בעת שחטאו אדם הראשון וחווה בעץ הדעת נתקללו שניהם, זה בקללת 'בזעת אפך תאכל לחם' (בראשית ג ט), וזו בקללת 'והוא ימשול בך' (שם פסוק טז), ונמצא שניתן רשות לבעל למשול ולרדות באשתו ולהכריח אותה לכבדו ולשמשו כרצונו, ולכן אם מתנהג האיש כפי שורת הדין ועומד על שלו בכל תוקף מבלי לוותר כלום (ועומד שתישאר בקללתה), אף הקב"ה מתנהג עמו במדה זו וקללתו מתקיימת במלואה - 'בזעת אפך תאכל לחם', אבל המתנהג בחסד וברחמים, ומיקל עליה מקללתה ואינו מושל עצמו עליה, יזכה שאף הקב"ה יקל עליו מקללתו שלא יצטרך להזיע כל כך בקללת הפרנסה, ויתעשר בהרחבה ובנקל.

אגב אורחא, קושיא נפלאה מקשה ה'עיון יעקב' במס' פסחים, שם (קט:): דיברו בענין סכנת ה'זוגות', מעתה קשה כיצד נושא אדם אשה והרי נעשה כאן 'זוג' וסכנה יש בדבר, ומבאר שם עפ"י דרכו, כי אם זכו 'שכינה שרויה ביניהם' נמצא שאין כאן זוג אלא שלושה, וזהו אומרם (כתובות יז.) רב שמואל ב"ר יצחק היה מרקד אתלת - לרמז על שלושת השותפים בבנין הבית כשהשכינה מצטרפת עמהם.

אמנם יש שיישבו בדרך רמז, עפ"י המבואר שם בגמרא שמי שאינו מקפיד על ענין הזוגות אין הענין נוגע אליו ואינו ניזוק, כיו"ב אם הנהגת הבית תהיה בדרך שאינם מקפידים זה עם זה אף משמים לא יקפידו עליהם כלל וכלל.

יגררם לתוך מחלוקת לשם שמים, ומשם יובילם לסתם מחלוקת^כ.

וכבר כתב הרה"ק בעל התניא זי"ע (אגרה"ק נו) וז"ל. כי אין שלום יוצא מתוך מריבה, ובפרט ממחלוקת לשם שמים^כ, אשר רוב הצרות והתלאות הן ממחלוקת לשם שמים, הרחמן יצילנו ממנה^ל.

קרח וכל עדתו^{יב}. אמנם, לדין ייאמר, הרחק מן המחלוקת ואל תיגרר אחריה, אפילו כשנראה ש'לשם שמים' היא^{יג}, כי מחלוקת שכל אחד מהצדדים בטוח בעצמו שכל כוונתו אינה אלא ליחרא שמו דקודשא בריך הוא ושכינתיה זה גרוע מכל - כמבואר ב'יערות דבש' (דרוש ה' לחודש אלול, באמצעו) שאי אפשר ליצר לפתות את הצדיקים לעשות מחלוקת, מה יעשה -

כו. הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע כותב ב'יערות דבש' (דרוש ח' לט' אדר, בתחילתו), שבכל מחלוקת מפתה היצר את הצדדים כי כל מחלוקתם היא לשם שמים (שהרי חלילה להם מלחשוב שמחלוקתם שלא לשם שמים). ובזה נותן ה'יערות דבש' סימן לדבר היאך ידע האדם האם כוונתו לשם ה', אם הם מחולקים אך ורק בנידון מחלוקתם, אבל זולתי זאת הרי הם אוהבים גמורים זה לזה - הרי יש כאן אות ומופת חותך שמחלוקתם לשם שמים.

וזהו שאמרו 'איזהו מחלוקת לשם שמים זו מחלוקת הלל ושמאי' - ומה מצאנו גבי בית הלל ובית שמאי, שאמרו בגמרא (יבמות יד:) ת"ש, אף על פי שנחלקו ב"ש וב"ה בהרבה מדיני קידושין ויבום, וכן נחלקו בצרת הבת, שלפי בית הלל בני בית שמאי ממזרים, ואפילו הכי לא נמנעו ב"ש מלישא נשים מבית הלל, ולא ב"ה מבית שמאי, ללמד, שחיבה וריעות נוהגים זה בזה, לקיים מה שנאמר (זכריה ח יט) 'האמת והשלום אהבו'.

ובזה גם יתבאר לשון המשנה מחלוקת 'קרח ועדתו', שהם היו שווים רק בדבר אחד - כנגד משה רבינו, אך בינם לבין עצמם גם שררה מחלוקת, שכל אחד מהם רצה להיות כהן גדול ואמר שהוא הראוי לזה ולא האחרים... הרה"ק הבני יששכר זי"ע (אגרא דכלה ד"ה א"י ויקח) נתן סימן לדבר, שיבדוק עצמו האם בגשתו למצוה אחרת גם תתלהב נפשו באותה אש להבת שיש לו לענין המריבה, האם גם לענין 'עטיפת הטלית ולבישת התפילין' בוערת בו אש התלהבות באותה מידה של המחלוקת, ואם לא כן, סימן הוא שאין כוונתו במחלוקת לשם מעלה כלל וכלל - ולכך מצינו בקרח ועדתו שזלזלו במזוזה וציצית.

כז. פעם נכנס יהודי אל הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצוק"ל ושאלו 'בתמימות' בענין מסוים כיצד היא ההלכה, והכיר בו שכוונתו לשמוע ממנו 'צד' באיזה מחלוקת שהייתה באותה שעה בין גדולי ישראל בפסק הלכה בענין זה (כידוע, פעמים רבות יש דין ודברים בין גדולי הדור בענייני הלכה, ומשם תימשך למחלוקת אצל 'אנשי החצר' שבין ב' הצדדים), הגאון רב"צ הכיר מהי מטרתו של אותו שואל תמים, ע"כ אמר לו, ר' יהודי, בנידון ההלכה עצמו, כאיזה צד שתנהג יש לך על מי לסמוך, אבל להחזיק במחלוקת אין לך כלל על מי לסמוך.

כח. נוראות מצינו בגמרא (חולין צא:), על הפסוק (בראשית כח ב) והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו, עולין ומסתכלין בדיוקנו של מעלה - שהרי דמות דיוקנו של יעקב חקוקה בכסא הכבוד, ויורדין ומסתכלין בדיוקנו של מטה. ורצו המלאכים להרגו - מחמת קנאה (רש"י שם), מיד - והנה ה' נצב עליו. והמתבונן יתמה, הרי 'אין ביניהם לא קנאה ולא שנאה' (עיי' שבת פט.), והיאך יתכן שהם 'קנאו' ביעקב, אלא ע"כ צריך לומר שקנאה זו - קנאה עילאית היתה - במה שאין לנו השגה, ואעפ"כ הביאתם קנאה זו עד כדי הרצון להרוג את יעקב כפשוטו בפועל ממש.

כט. תיאור 'נלבב' ונחמד נמצא בכתובים (מתוך רשימה של אורח בעיירת ברעזאן, בחורף תרס"ח) 'פסק הלכה' בשם הגה"ק המהרש"ם מבערז'אן זי"ע בעניין מחלוקת לשם שמים, והרי הוא ככתבו כלשונו כפי שנרשם על ידי אחד האורחים שהיו שם בשנת תרס"ח.

גבאי בית הכנסת מהעיר המבורג באו לעיירה ברעזאן לדון לפני המהרש"ם אודות מחלוקת שפרצה בקהילתם, והוחלט על כל הצדדים להגיע אליו. וזה דבר המחלוקת, מייסדי בית הכנסת היו 'אשכנזים' מהונגריה, מגליציה, מפולין ומרוסיה. עשרות בשנים התפללו 'אשכנזית' - נוסח אשכנז, אך בשנים האחרונות התרבו תושבים חדשים חסידיים מגליציה ומפולין עד שכבר נהיו הרוב בבית הכנסת, והם דחקו לשנות את הנוסח לספרד, והתלקחו ויכוחים ואפילו מחלוקת של ממש, בין הקהילות. אחרי שסידרו שני הצדדים את טענותיהם, הרהר המהרש"ם ואמר להם, תודה לה' שאחינו מקהילה בהמבורג דנים ביניהם על הנוסח, וזה לי כאות וסימן שהנכם יראי ה', ואספר לכם דבר (הלצה) שהיה עם הגאון האדיר ר' יוסף שאול נתנזון בעל 'שואל ומשיב'.

באר הפרשה - פרשת קרח

הגאון בא בימי הקיץ לעיר סקוליע לשאוף אויר צח בין הרי קרפטים שסביב לה. בעיר זו חיו כמה מאות משפחות מאחינו בני ישראל, והיו שם כמה בתי כנסיות, שנהוג היה בהם נוסח ספרד. בימי הקיץ באו למקום גם הרבה אנשים מלבוב, למטרת קיט והבראה. משנה לשנה התרבה מספר הנופשים במקום. פעם אחת לליל שבת קודש כאשר ה'בעל תפלה' אמר בקדיש 'ויצמח פורקניה', התחילו אנשי לבוב, שהיו רובם ככולם 'אשכנזים' למחות. הגאון בעל שואל ומשיב החזיר פניו לציבור ובהרמת יד השתיקם. אחר כך, כאשר הש"ץ הגיע ל'כגונא', הרעישו שוב האורחים אנשי לבוב והתחילו בקול רם לומר 'במה מדליקין', אנשי סקוליע צעקו 'אנחנו בעלי הבתים פה ואתם האורחים', ואנשי לבוב זעקו לעומתם 'מהאירוח שלנו כאן בחדשי הקיץ אתם מוצאים את לחמכם לכל ימות השנה, אנחנו נודבים גם להחזקת בית הכנסת, לכן אנחנו העיקר ואתם הטפל'. שוב החזיר הגאון את פניו ואמר, 'תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם'...

לאחר התפלה הזמין ר' יוסף שאול את המתפללים כולם לביתו, פתח את פיו ואמר, 'דעו, אחי היקרים, כי בשעה שאתם מתקבצים לתפלה לכבוד ה' יתברך, השטן לא יכול לסבול את הדבר, והוא מבקש תחבולות להפריע את התפילה. מה הוא עושה, הרי הוא מייעץ לאנשי לבוב לומר 'במה מדליקין'... זאת אומרת, במה והאיך מדליקין אש המחלוקת ביניכם... ומיד במקביל הוא מייעץ לאנשי סקוליע לומר 'כגונא', פירוש שישתתפו במחלוקת כמותם... אבל האמינו לי, אחיי, שלא לכך התכוונו רבותינו מחברי התפלות והפזמונים. אך מה אפשר לעשות כי מצבינו לא קל כי אנחנו עדין במאסר הגלות, וחבושים בידי היצר הרע המעקש את לבנו. לכן עלינו להתפלל 'רבנו של עולם, רחם על ישראל עמך, שלח את הגואל צדק, וממילא לא יהיה צורך לומר יותר 'ויצמח פורקניה'. ואז כבר ננהג כמנהג משיח צדקנו, אם הוא יאמר משיח 'כגונא' יאמרו ישראל כגונא, כגונא דיליה למהוי אחד באחד בהתאחדות גמורה... ואם יאמר משיח 'במה מדליקין', יאמר עם ישראל בהתלהבות ובאש קדושה 'במה מדליקין' - אהבת איש לאחיו... הנאספים התענגו על דבריו.

הגאון בעל ה'שואל ומשיב' המשיך ואמר, כעת הנני נמצא עכשיו בעיר מלאה חסידים ולכן אמרתי לכם 'תורה חסידית'. ועתה, אני רוצה לפסוק את ההלכה. הדין והמנהג פשוט, אנשי סקוליע הבאים ללבוב ומתפללים בבית הכנסת שנהוג בו נוסח אשכנזי יוכלו לומר בחשאי 'כגונא', אנשי לבוב הבאים לסקוליע יוכלו לומר לעצמם 'במה מדליקין'.... אני מודה על האמת ואת חטאי אני מזכיר, אני בעצמי אומר פה ק"ק סקוליע (בחשאי) במה מדליקין. ומה בכך, אם מי מאנשי סקוליע יאמר בלבוב במה מדליקין ומי מאנשי לבוב בסקוליע - כגונא, העונש עבור כך אני מקבל עלי. העיקר, אחי היקרים, שיהיה שלום ביניכם. ואם יהיה שלום יהיה הנוסח טפל והשטן יתפקע...

המהרש"ם סיים את סיפורו, לאנשי המבורג ששחקו למשמע אוזנם והציע גם להם שיאותו לאיזו 'פשרה' בין הצדדים למען השלום, והצדדים התרצו. ולאחר קבלת קנין, קבעו פשרה נעימה לרווחת הצדדים.

פעם הגיע אורח נכבד להתפלל בפניא דמעלי שבתא אצל הרה"ק ה'אמרי חיים' מויז'ניץ זי"ע, וכיבדו אותו לגשת אל ה'עמוד' להתפלל תפילת מנחה, וניסה להנעים בקולו כפי ה'נוסח' המקובל ב'ויז'ניץ' ולא עלה כל כך בידו... ניגש אליו ה'אמרי חיים' ושאלו מדוע אינו מתפלל כפי ה'נוסח' השגור על לשונו, השיב שרוצה להתפלל כמנהג המקום, נענה לו הרה"ק, 'אצלנו מנהג המקום' הוא שכל אחד מתפלל כפי שנוהג במקומו.

ל. הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטאר זצוק"ל ראה פעם איך שכמה אנשים חולקים בענין 'לשם שמים' ויורים בפיהם חיצים ובליסטראות זה בזה, נענה רבי יצחק אלחנן ואמר, 'לשם שמים' אינו רואה כאן, אבל אני רואה מידות מושחתות ונוראות... כל אחד זועק 'כולה שלי'.

בדרך צחות היה הרה"ק רבי העניך מאלכסנדר זי"ע אומר, יעקב אבינו ביקש 'בסודם אל תבוא נפשי' כי פעמים הרבה יאמרו הניצים וכי נראה לך שאנו נחלקים בסתם דברים פשוטים, לא כי, אלא חולקים אנו בדברים העומדים ברומו של עולם - עפ"י תורת הסוד, וע"ז ביקש יעקב אבינו בסודם אף במחלוקת זו שהיא עפ"י סוד אל תבוא נפשי איני רוצה כל חפץ בה, כיוון שעל פי 'פשוט' הוא מחלוקת על משה רבינו.

כן פירש הרה"ק ה'מקור ברוך' זי"ע, בדברי חז"ל (סוכה נב): 'יצרו של אדם מתגבר עליו ואלמלא הקב"ה עוזרו לא יכול לו', שבא לומר לאלו שעורכים מחלוקת 'לשם שמים', כלומר, שהם לוקחים את הקב"ה לעזרתם - כי 'לשם שמים' כוונתם - לא יכול היצר להסיתו למחלוקת...

וכך ביאר הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע בדברי חז"ל (במדב"ר כא כב) 'קשה עלי פרידתכם' שכך אומר הקב"ה לבני ישראל קשה היא המחלוקת ובפרט כשהנכם באים ותולים עצמכם עלי כי לשמי אתם נפרדים ונלחמים זה בזה.

וארו"ל (ברכות ז.) 'שובה מרדות אחת בלבו של אדם', והוא גופא הכנה לעבודת הקודש.

וזהו שאמרה תורה (זו ג) שיקח 'את מחתות החטאים האלה בנפשותם', שמעו טעות מרה, ורצו למסור נפשם שלא לחיות יותר בזה העולם, מתוך טעותם כי בלתי תקוותם. ועשו אותם ריקועי פחים ציפוי למזבח זכרון לבני ישראל - שיוכרו זאת לדורות עולם ל", ולא ימנע איש מלהתקרב לעבודתו יתב"ש אף אם הוא מלא בושה וכלימה על חטאיו, כי אדרבה, משם יתקרב לעבודתו יתב"ש ל".

ונחשב לכם - האיש הפשוט ייחשב ב'עבודתו' כעבודת כה"ג לפני ולפנים

עוד למדנו מפרשתא דא, כי הקב"ה שברא עולמו לא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות, ולכל בריה ובריה הועיד את תפקידה ושליחותה בעולם הזה,

מקום נתבצר - לעולם לא אבדה תקוות בר ישראל מלשוב בתשובה

בפרשתן (טו ה), 'בוקר ויודע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו'. וצ"ב, מדוע ציווה עליהם להמתין עד ה'בוקר' ולא נתן להם להקריב מיד את הקמורת, ומבאר הגה"ק ה'ערוגות הבושים' ז"ע (ד"ה ולא יהיה נקרה) שכל אלו ראשי הסנהדראות היו צדיקים, וידע משה שבעלותם על יצועם יעשה כל אחד מהם 'חשבון נפשו', אז יבינו גודל וחומר המכשול שנכשלו בו, וישובו בתשובה שלימה לפני הבורא. אכן, כך הווה, הם ערכו 'חשבון הנפש' אלא שנתמלאו בושה וחרפה, והחלו לחשוב באיזה פנים נשוב אל ה' - כבר אבדה תקוותינו, והעדיפו למות מאשר לחיות. אבל באמת השי"ת ידו פשוטה לקבל שבים, ולא היה להם לדאוג בשביל זה, דאדרבה מה שמרגיש בלבו בושה וכלימה על רוע מעלליו זהו בעצמו עיקר התשובה,

אמרה נאה אמר מו"ח כ"ק אדמו"ר מזוטשקא זצוקללה"ה בביאור בקשתו של יעקב אבינו 'בקהלם אל תחד כבודי' (בראשית מט ו), וברש"י (שם, ובריש פרשתן) שבקש רחמים על עצמו שלא יזכר 'שמו' על מחלוקתן. כי כידוע הרבה פעמים נסובה המחלוקת על השם של אבי השושלת, כל אחד רוצה את השם לעצמו, על כן ביקש יעקב אבינו 'לא יזכר שמי על המחלוקת'... שבהקהל קרח את הקהל אל מול משה ואהרן לא יחללו את כבודו שלא יתגודדו על שמו.

מענין לענין, עובדא הוה לפני כחמישים שנה, ברב חשוב ומפורסם שלאחר עלותו לעלמא דקשוט לא הגיעו בניו לעמק השווה בענין ירושתו, ופנו ל'דין תורה'. לילה אחד הגיע הרב בחלום הלילה לידידו ורעו - אחד הרבנים החשובים, וכה אמר לו, בכל פעם שמזכירים את שמי ב'דין תורה' שבין בניי הריני נע ונד במקום מנוחתי, וביקש ממנו שיפנה אל בניו - שיהירו מלהזכיר את שמו בכל מהלך הדין תורה. אין צריך לומר שלאחר ששמעו הבנים את דבר החלום השלימו ביניהם, והכל בא על מקומו בשלום.

וכבר מצינו דברים נוקבים ב'כלי יקר' (ז יב), וז"ל, ואמרו עוד (במ"ד יא ז) 'גדול השלום שאפילו המתים צריכין לו, שנאמר (בראשית טו טו) ואתה תבוא אל אבותיך בשלום', אין הפירוש שיש איזו קטטה ומריבה בין המתים שיצטרכו אל השלום, אלא המתים צריכין שיהיה שלום בין החיים, כי אם אין שלום בין החיים והם מחרפים זה את זה עד מהרה ירוץ דברו לחרף את החיים ואת המתים עד שאפילו לשוכני עפר אין מנוחה בקבר מריב לשונות של החיים וכו', ע"כ צריכין המתים שיהיה שלום בין החיים, ואז ינוחו על משכבותם שלום.

לא. ונכלל ב'זכרון לבני ישראל' - למען נדע לדורות עולם, כי אכן עלינו להיות מ'מארי דחושבנא', אך חלילה שזה יביאנו לידי עצבות ויאוש רח"ל, פוק חזי מה נעשה מאותו חשבון הנפש, שהביאם לשאול תחתית, אלא צריך ש'חשבון' זה יביאנו לידי עלייה.

שמעתי מהרה"ח רבי משה לודמיר שליט"א מח"ס 'גדיל תורה', פעם הייתי שבור בעצמי, ונכנסתי אל הרה"ק ה'בית ישראל' ז"ע, וכתבתי ב'קוויטל' שעשיתי 'חשבון הנפש' וראיתי שאין בי כלום. הביט בי הרבי בעיניו החודרות והיוקדות ואמר, בכדי שיראה האדם שאין לו 'כלום' אינו צריך ל'חשבון הנפש'... אדרבה, כשעושים חשבון הנפש רואים שאכן יש כן מעלות והצלחות.

לב. מתאמרא בשם הרה"ק המגיד מטריסק ז"ע, דלכן אומרים 'למנצח לבני קרח מזמור' לפני תקיעת שופר בראש השנה, שכשאנו עומדים בעת התעוררות התשובה קודם התקיעות פעמים שמתוך 'חשבון נפשו' בא האדם לידי יאוש כי אבדה תקוותו ומחליט שלא תועיל לו התשובה, לכן מזכירים לו את 'בני קרח' שכבר נבלעו באדמה וברגע

באר הפרשה - פרשת קרח

וכל צבאם קרובים ליוצרים ובוראם, ואילו אני אהיה בריאה גשמית עשויה מחומר גם ועב, אלא אמרה, אם כך עלה ברצון הבורא אעשה זאת בלב ונפש חפצה. ונרמז ב'קריאת שמה' ארץ, כי 'רצתה לעשות רצון קונה' (בר"ר ה' ז), וממשיך בלשון קדשו, ומוזה נקה מוסר שאל יתרעם האדם לאמר מפני מה נשתניתני שאי אפשר לי להיות מיושבי ביהמ"ד ולעבוד את הש"ת באופן זה, או שלא ניתן לי שכל חריף ומחודד, ואילמלי נבראתי בן הייתי עובד את הש"ת, דכיון דהבורא כל עולמים יתב"ש צפה והביט שראוי לבראו בתכונה וטבע זה, אם בן זודאי יגיע לשלימותו רק בזה האופן, רק שיהיה באמונה. והוא אומר 'עיני בנאמני ארץ, כי הבורא אוהב את אלו שנאמנותם תמה כמו הארץ לי, ונכנעים לעשות רצון קונם וחפץ צורם באותו אופן שיועד להם הן בבחינת 'שמים' הן בבחינת 'ארץ' לד.

והנה, כאן נאמר (טו לב) 'ותפתח הארץ את פיה', והיינו, שקרח לא הסכים להאי דעתא שכל אחד העובד את ה' במדריגתו שלו חשוב כ'כהן גדול לפני ולפנים', ועמד על דעתו שעליו להיות כהן גדול, על כן פתחה

ועל כל אחד לעבוד את ה' על מקומו ומכונו, והאדם הפשוט הממלא את שליחותו בעולם חשוב הוא לפני בורא עולם כאדם הגדול בעבודתו הגדולה. וכמו שאמר הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע אם היה קרח יודע שאפשר לעבוד את ה' בהיותו תחת ה'פיעטליק' (תנור החימום בבהכ"נ וביהמ"ד, ולאחריו היו יושבים כל החלשים שבגם) ועבודתו תחשב בעבודת הכהן גדול בהיכנסו לפני ולפנים לא היה מתחיל כלל וכלל במחלוקת, ומה שחלק על משה ואהרן היה רק מחמת שדימה בנפשו, שיש הפרש וחילוק בין עבודת הגדולים לעבודת הקטנים.

ובך ביאר הרה"ק ה'ערוגת הבושם' זי"ע (פר' חיי שרה) בהקדם מה שנאמר (תהלים קא ו) 'עיני בנאמני ארץ לשבת עמדי', מדוע אמר 'נאמני ארץ' ולא 'נאמני רוח', אלא, דאיתא (ר"ה יא.) אמר ריב"ל 'כל מעשי בראשית בקומתן נבראו בדעתן נבראו בצביונם נבראו, ופירש"י בדעתן - שהש"ת שאל כל אחד ואחד מהנבראים האם רצונו להיבראות כך וכולם ענו ואמרו הן. ואף כששאל את ה'ארץ' האם רצונה להיבראות כ'ארץ' לא התנגדה לאמר, מדוע השמים ושמי השמים

האחרון הרהרו בתשובה, וזכו ש'מקום נתבצר להם בגיהנום' (סנהדרין קי.), ומהם ילמד כל איש ישראל, שאף אם הוא כבר בתוך האדמה עדיין בידו לשוב אל קונו ולהתרצות לפניו.

בספר 'מרגלית הים' (סנהדרין קט: אות ד) הביא שהרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע ביאר בשם אביו הרה"ק מהר"י זי"ע מדוע ביקש משה רבינו שירדו חיים שאולה, וכי חלילה רצה לנקום בהם שיייתסרו ביסורים (כי החי מרגיש בייסורים), אלא, שמשה רבינו חס על כל נפש מישראל, לבלתי ידח ממנו ידח, וכל עוד שנשמתו באפו בידו לשוב בתשובה שלימה, על כן ביקש שישארו בחיים ויהא בידם לשוב.

ובזה ביאר הרה"ק מטשעכנאו זי"ע (שש"ק ח"א ו בשמו) היאך אמר משה רבינו (טז כט) 'אם כמות כל האדם ימותון אלה (הרי זה סימן ש)לא ה' שלחני', והלא יתכן שיחזרו בתשובה וממילא לא תפתח הארץ פיה, וכי נאמר אז ש'לא ה' שלחני'. אלא ביאורו, דלכן דייק 'אם כמות כל אדם ימותון אלה', שהרי 'בעל תשובה' נעשה כתינוק שנולד, וכאיש אחר הוא, א"כ אם ישובו בתשובה אין זה נחשב ש'אלה' האנשים ניצלו, כי אנשים ובריות חדשים הם. לג. כיוצא בזה ביארו את הכתוב (תהלים לו יא) 'וענווים ירשו ארץ', העניו מסכים לקבל את הנהגת הבורא באיזה מדריגה שהוא מעמידו, כמו שה'ארץ' הסכימה לעשות רצון קונה, אף שהעמידוה במדרגה נחותה. וזהו שאמרו בגמרא (ברכות לה:) במחלוקת רשב"י ורבי ישמעאל, שרשב"י סובר 'אפשר אדם זורע בשעת זריעה... תורה מה תהא עליה', ולעומתו סובר ר"י 'הנהג בהם מנהג דרך ארץ', ומדוע לא כתב מנהג 'העולם', אלא שר"י אומר נהוג כהארץ, ואף אם לא זכית להיות שבתך בבית ה' כל היום לעסוק בתורה, אם אך תשגיח לעשות רצון קונך כפי יכולתך והשגתך אשר חלק לך ה', תהיה נחשב בשמים כהעומד במדרגה גבוהה.

לד. הנה איתא בגמ' (פסחים ג.) 'רב יוסף בריה דר' יהושע בן לוי חלש ואיתנגיד (ופירש"י, גוע ופרחה רוחו), כי הדר אמר ליה אבוב מאי חזית, אמר ליה עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה, אמר לו בני עולם ברור ראיתי. ולכאורה קשה, וכי עלתה על דעתו של רב יוסף שאותם שהם 'עליונים' בעולם הזה מחמת עשרם יהיו גם עליונים למעלה... ולא היה יודע מי הם העליונים האמיתיים... מדוע אמר עולם הפוך ראיתי. ומבאר ה'מבי"ט' (בהקדמה לספרו בית אלוקים) שפשיטא שלא התכוון ר"י לאותם שהם 'עליונים' במעלות גשמיות, אלא הכוונה לעליונים ברוחניות,

הקדשים' ככה"ג, ונעלם ממנו אשר אותה תפילה יכולים ממש להתפלל בכל מקום שבעולם (אף שבוודאי יש חשיבות מיוחדת ל'מקומות הקדושים' מ"מ כשנודמן לו שאינו יכול לעזוב את ביתו ומקומו, ידע שיש בידו אותו כח להתפלל ולפעול ממקומו).

עושה שלום במרומו הוא ברחמיו יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן, ויבנה ביהמ"ק בב"א מתוך הארת פנים וכל מיני ישועות.

הארץ את פיה לבלעו בקרבה ללמדו ש'אין גבהות לפני המקום', וכל חד וחד חשוב לפניו. וכן נדרש במה שנאמר (פסוק לד) 'וכל ישראל נסו לקולם כי אמרו פן תבלענו הארץ', פירוש מעצמינו נבין זה הענין ולא תצטרך הארץ לבלענו.

בעי"ז איתא מהרה"ק רבי בונים מפשיסחא זי"ע (הובא בשפתי צדיק בפרשתן, ח) שקרח רצה להתפלל ב'קודש

וראה שיש הפחותים מחבריהם והנה הם עליונים מהם, וכגון, יש לך מי שעוסק בתורה עשר שעות בכל יום ואילו רעהו עוסק בה רק חמש שעות, וכאן בעולם הזה נותנים יקר וגדולה יותר למי שלמד עשר שעות, שהרי הוא לומד פי שניים מרעהו, אך כשבא לעולם האמת נוכח לראות שעליונים למטה ותחתונים למעלה – שם מכבדים ומחשיבים יותר את זה שלמד רק חמש שעות בלבד, ועל כך הזדעק רב יוסף ואמר 'עולם הפוך ראיתי' – שנראה כהיפך משורת הדין. השיב לו אביו 'בני, עולם ברור ראיתי', כי אותו אדם שלמד עשר שעות ולפי כשרונותיו ותכונות נפשו היה יכול ללמוד י"ב שעות ביום נמצא שלא מילא את תפקידו בשלמות, לעומתו, מי שלא היה בכוחו ללמוד יותר מחמש שעות ביום, אם מפני מיעוט שכלו או מפני שנוקק היה להתעסק בפרנסת בני ביתו ובשאר טרדות, הרי מאחר שמילא את תפקידו בדין הוא שיהא במעלה יתר ממי שלמד שעות הרבה יותר ממנו אלא שלא עשה כל אשר היה יכול ומוטל עליו לעשות לפי עניינו. כי אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו אלא מחשב עם כל אחד בדיוק כמה היה יכול לעשות וכמה עשה בפועל.